

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
HENRIK SAUGMANDSGAARD ŐE IŠVADA,
pateikta 2019 m. vasario 28 d.¹

Byla C-682/17

**ExxonMobil Production Deutschland GmbH
prieš
Bundesrepublik Deutschland**

(*Verwaltungsgericht Berlin* (Berlyno administracinis teismas, Vokietija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema – Gamtinių dujų apdirbimo įrenginys – Sieros gamyba – Elektros energijos gamyba antraeiliam įrenginyje – Direktyva 2003/87/EB – 2 straipsnio 1 dalis – Taikymo sritis – I priedo 6 punktą – „Kuro deginimo“ veikla – 3 straipsnio t punktą – Sąvoka „kuro deginimas“ – 3 straipsnio u punktą – Sąvoka „elektros energijos gamybos įrenginys“ – 10a straipsnio 3 ir 4 dalys – Suderinto nemokamo apyvartinių taršos leidimų suteikimo pereinamojo laikotarpio tvarka – Nemokamų apyvartinių taršos leidimų suteikimo elektros energijos gamybos įrenginiui ribojimas – Sprendimas 2011/278/ES – 3 straipsnio c punktą – Sąvoka „su šilumos santykinu taršos rodikliu susijusi įrenginio technologinio proceso dalis“ – 3 straipsnio h punktą – Sąvoka „su procese išsiskiriančiomis ŠESD susijusi įrenginio technologinio proceso dalis““

I. Įžanga

1. *Verwaltungsgericht Berlin* (Berlyno administracinis teismas, Vokietija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl Direktyvos 2003/87/EB², kuria nustatoma šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema Europos Sąjungoje (toliau – apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema), 3 straipsnio u punkto, 10a straipsnio ir I priedo bei Sprendimo 2011/278/ES³, nustatančio suderinto nemokamo apyvartinių taršos leidimų suteikimo pereinamojo laikotarpio taisyklės, 3 straipsnio c ir h punktų išaiškinimo.

2. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *ExxonMobil Production Deutschland GmbH* (toliau – *ExxonMobil*) ir Vokietijos Federacinės Respublikos, atstovaujamos *Umweltbundesamt* (Federalinė aplinkos agentūra, Vokietija), ginčą dėl atsisakymo 2013 m. suteikti *ExxonMobil* eksploatuojamam gamtinių dujų apdirbimo įrenginiui dalį nemokamų apyvartinių taršos leidimų.

1 Originalo kalba: prancūzų.

2 2003 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva, nustatanti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos leidimų sistemą Bendrijoje ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 96/61/EB (OL L 275, 2003, p. 32; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 7 t., p. 631), iš dalies pakeista 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/29/EB (OL L 140, 2009, p. 63).

3 2011 m. balandžio 27 d. Komisijos sprendimas, kuriuo nustatomos suderinto nemokamo apyvartinių taršos leidimų suteikimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos [2003/87] 10a straipsnį pereinamojo laikotarpio Sąjungos taisyklės (OL L 130, 2011, p. 1).

3. Teisingumo Teismo prašymu šioje išvadoje bus nagrinėjamas pirmasis ir antrasis klausimai, pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo. Šie klausimai susiję su sąvokos „elektros energijos gamybos įrenginys“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punktą, apimtimi ir dėl įrenginio statuso kaip „elektros energijos gamybos įrenginio“ kylančiomis pasekmėmis, atsižvelgiant į suteikiamus nemokamus apyvartinius taršos leidimus, į kuriuos *ExxonMobil* turi teisę pagal šios direktyvos 10a straipsnį.

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

1. Direktyva 2003/87

4. Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punkte sąvoka „elektros energijos gamybos įrenginys“ apibrėžiama kaip „įrenginys, kuriuo 2005 m. sausio 1 d. gaminta ar vėliau gaminama trečiosioms šalims parduoti skirta elektros energija ir kuriame nevykdoma jokia kita I priede nurodyta veikla, išskyrus „kuro deginimą“.

5. Redakcijoje, kuri galiojo klostantis reikšmingoms faktinėms aplinkybėms⁴, šios direktyvos 10a straipsnis buvo suformuluotas taip:

„1. Ne vėliau kaip 2010 m. gruodžio 31 d. Komisija priima visai Bendrijai taikomas ir visiškai suderintas įgyvendinimo priemonės dėl apyvartinių taršos leidimų paskirstymo <...>

<...>

<...> Nemokami leidimai jokiai elektros energijos gamybai nesuteikiami, išskyrus 10c straipsnyje numatytus atvejus ir elektrą, gaminamą iš dujų atliekų.

<...>

3. Pagal 4 ir 8 dalis ir nepaisant 10c straipsnio, elektros energijos gamybos įrenginiams <...> nemokami apyvartiniai taršos leidimai nesuteikiami.

4. Šilumos gamybai ar vėsinimui nemokami apyvartiniai taršos leidimai suteikiami centriniam šildymui ir didelio naudingumo termofikacijai, kaip apibrėžta Direktyvoje 2004/8/EB⁵, siekiant patenkinti ekonomiškai pagrįstą paklausą. Po 2013 m. kiekvienais metais bendras minėtiems įrenginiams tokiai šilumos gamybai suteikiamų apyvartinių taršos leidimų skaičius koreguojamas taikant 9 straipsnyje nurodytą linijinį koeficientą.

<...>“

4 Kai kurios Direktyvos 2003/87 10a straipsnio nuostatos buvo vėliau iš dalies pakeistos 2018 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/410, kuria iš dalies keičiama Direktyva [2003/87] siekiant ekonomiškai efektyviai dar labiau sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį ir paskatinti investicijas į mažo anglies dioksido kiekio technologijas ir Sprendimas (ES) 2015/1814 (OL L 76, 2018, p. 3).

5 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl termofikacijos skatinimo, remiantis naudingosios šilumos paklausa vidaus energetikos rinkoje, ir iš dalies keičianti Direktyvą 92/42/EEB (OL L 52, 2004, p. 50; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 12 sk., 3 t., p. 3).

2. Sprendimas 2011/278

6. Sprendimo 2011/278 3 straipsnyje nurodyta:

„Šiame sprendime vartojamų terminų apibrėžtys:

<...>

c) su šilumos santykinio taršos rodikliu susijusi įrenginio technologinio proceso dalis – sąnaudos, produkcija ir su jomis susijusios išmetamosios ŠESD, kurių neapima su produkto santykinio taršos rodikliu susijusi įrenginio technologinio proceso dalis, susijusios su toliau nurodytos išmatuojamos šilumos gamyba ir importu iš įrenginio ar kito vieneto, kuriems taikoma Sąjungos sistema, arba ir su jos importu, ir su jos gamyba; išmatuojama šiluma turi būti:

- suvartojama įrenginyje produktams gaminti, mechaninei energijai (išskyrus suvartojamą elektros energijai gaminti) gaminti, taip pat šildymui arba vėsinimui (išskyrus suvartojamą elektros energijos gamybai), arba
- eksportuojama į įrenginį arba kitą vienetą, kuriam Sąjungos sistema netaikoma, išskyrus eksportuojamą elektros energijai gaminti;

<...>

h) su procese išsiskiriančiomis ŠESD susijusi įrenginio technologinio proceso dalis: <...> anglies dioksidas [CO₂], išmetamas už I priede nurodytų sistemos, kurioje taikomas produkto santykinis taršos rodiklis, ribų vykdant kurios nors iš toliau nurodytų rūšių veiklą <...>:

<...>

v) anglies turinčių priedų ar žaliavų naudojimas, kai pagrindinis tikslas nėra šilumos gamyba;

<...>“

B. Vokietijos teisė

7. 2011 m. liepos 21 d. *Treibhausgas-Emissionshandelsgesetz* (Šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos įstatymas) (*BGBI.* 2011 I, p. 1475, toliau – TEHG) 9 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Įrenginio eksploatuotojams nemokamai suteikiami apyvartiniai taršos leidimai pagal principus, įtvirtintus <...> Direktyvos [2003/87] 10a straipsnyje <...> ir Sprendime [2011/278] <...>

<...>

6. Galutinis įrenginiui suteiktų apyvartinių taršos leidimų skaičius yra lygus preliminarus apyvartinių taršos leidimų skaičiaus, nustatyto taikant 1–5 dalis, ir visus sektorius apimančio pataisos koeficiento, kurį Europos Komisija nustato pagal Europos Sąjungos suderintą suteikimo taisyklių 15 straipsnio 3 dalį, sandaugai. Apyvartinių taršos leidimų suteikimo elektros energijos gamybos įrenginių pagaminamai šilumai atveju Direktyvos 2003/87/EB 10a straipsnio 4 dalyje numatytas linijinis koeficientas pakeičia pirmame sakinyje nurodytą pataisos koeficientą, nes skaičiavimai atliekami remiantis preliminarium metiniu nemokamai atitinkamam elektros energijos gamybos įrenginiui už 2013 m. suteiktinų apyvartinių taršos leidimų skaičiumi.“

8. TEHG 1 priedo 2 dalies „Veiklos“ 1 punkte minimi įrenginiai, kurių išmetamos šiltnamio efektą sukeliančios dujos patenka į šio įstatymo taikymo sritį, įskaitant „[k]uro deginimo įrengini[us], kurių visas nominalus šiluminis našumas 20 [megavatų (MW)] ar daugiau viename įrenginyje, jeigu jie nenurodyti viename iš toliau pateiktų punktų“. TEHG 1 priedo 2 dalies 2–4 punktuose išvardytos įvairios „[e]lektros energijos, garo, karšto vandens, technologinės šilumos energijos ar įkaitintų išmetamųjų dujų gamybos <...> įrengini[ų]“, kurių išmetamos dujos taip pat patenka į šio įstatymo taikymo sritį, rūšys.

9. 2011 m. rugsėjo 26 d. *Verordnung über die Zuteilung von Treibhausgas-Emissionsberechtigungen in der Handelsperiode 2013 bis 2020* (Nutarimas dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų suteikimo 2013–2020 m. prekybos laikotarpiu) (*BGBL.* 2011 I, p. 1921, toliau – *ZuV 2020*) 2 straipsnio 21 punkte „elektros energijos gamybos įrenginys“ apibrėžiamas kaip bet koks „[i]renginys, kuris pagamino ir trečiosioms šalims pardavė elektros energiją po 2004 m. gruodžio 31 d. ir kuris išimtinai vykdo vieną iš [TEHG] 1 priedo 2 dalies 1–4 punktuose nurodytų veiklos rūšių“.

10. *ZuV 2020* 2 straipsnio 29 ir 30 dalyse sąvokos „su procese išsiskiriančiomis ŠESD susijusi įrenginio technologinio proceso dalis“ ir „su šilumos santykiu taršos rodikliu susijusi įrenginio technologinio proceso dalis“ apibrėžtos analogiškai, kaip apibrėžta Sprendimo 2011/278 3 straipsnio h ir c punktuose. *ZuV 2020* 2 straipsnio 29 dalies b punkto ee papunktis atitinka Sprendimo 2011/278 3 straipsnio h punkto v papunktį.

III. Pagrindinė byla, prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

11. Iki 2013 m. pabaigos *ExxonMobil* eksploatavo gamtinių dujų apdirbimo įrenginį (toliau – įrenginys), esantį Steyerberg (Vokietija). Įrenginį sudarė gamtinių dujų nusierinimo ir džiovinimo prietaisai, sieros gamybos prietaisai (vadinamieji Klausio prietaisai), išmetamųjų dujų valymo prietaisai ir antraeiliai prietaisai. Pastarieji sudaryti iš garo katilo, dujų variklio įrenginio, avarinių fakelių deginimo prietaisų ir šiluminės kondensacinės elektrinės.

12. Ši šiluminė elektrinė buvo prijungta prie viešojo elektros tinklo, o nedideli elektros energijos kiekiai būdavo į jį perduodami, kad Klausio prietaisų gedimo, dėl kurio būtų prarandamas tam tikras kiekis garų, atveju būtų užtikrintas nuolatinis elektros tiekimas įrenginiui. Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodytas elektros balansas, kuriame pateikti duomenys, susiję su įrenginio 2005–2010 m. pagaminta, importuota, eksportuota ir sunaudota elektros energija.

13. 2014 m. vasario 24 d. *Deutsche Emissionshandelsstelle* (Vokietijos prekybos apyvartiniais taršos leidimais institucija, toliau – *DEHSt*) suteikė *ExxonMobil* 1 179 523 nemokamus apyvartinius taršos leidimus 2013–2020 m. prekybos laikotarpiui. Šie leidimai suteikti iš dalies taikant šilumos santykinį taršos rodiklį, iš dalies – kuro santykinį taršos rodiklį. Apskaičiuojant minėtą leidimų kiekį atsižvelgta į anglies dioksido nutekėjimo atitinkamame sektoriuje riziką. *DEHSt* atsisakė suteikti *ExxonMobil* papildomus jos prašytus nemokamus apyvartinius taršos leidimus proceso metu išsiskiriančiam šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiui. Tą pačią dieną *DEHSt* atšaukė savo sprendimą dėl leidimų suteikimo (šis įsigaliojo 2014 m. sausio 1 d.), nes *ExxonMobil* pranešė nutraukusi veiklą. Šis atšaukimas neginčijamas.

14. *ExxonMobil* pateikė apeliaciją dėl 2014 m. vasario 24 d. sprendimo dėl leidimų suteikimo. 2016 m. vasario 12 d. *DEHSt* atmetė šią apeliaciją.

15. Iš 2016 m. vasario 12 d. *DEHSt* sprendime pateiktos informacijos matyti, kad prašymas išduoti leidimus proceso metu išsiskiriančių šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiui buvo susijęs su CO₂ kiekiu, paprastai esančiu gamtinių dujų sudėtyje, kuris išmetamas procesui vykstant Klausio prietaisuose (toliau – Klausio procesas). Klausio procesas – tai egzoterminė cheminė reakcija, kurios metu vandenilio

sulfidas (H_2S) paverčiamas elementine siera. Per šią reakciją pagamintą šilumą surenka regeneravimo katilai, vėliau ji panaudojama įrenginyje. Taikant šilumos santykinę taršos rodiklį šiai šilumai naudoti buvo suteikti nemokami apyvartiniai taršos leidimai. Pasibaigus Klausio procesui gamtinėse dujose esantis CO_2 išmetamas per kaminą. Šiame procese CO_2 papildomai neišskiriamas.

16. *DEHSt* nusprendė, kad nemokami apyvartiniai taršos leidimai negalėjo būti suteikti „su procese išsiskiriančiomis ŠESD susijusiai įrenginio technologinio proceso daliai“, kaip tai suprantama pagal *ZuV 2020* 2 straipsnio 29 dalies b punkto ee papunktį, kuriuo į Vokietijos teisę perkeliamas Sprendimo 2011/78 3 straipsnio h punkto v papunktis. *DEHSt* mano, kad šiose nuostatose nustatyta sąlyga, pagal kurią šiltnamio efektą sukeliančios dujos turi išsiskirti naudojant anglies turinčias žaliavas, nebuvo įvykdyta. *DEHSt* laikėsi nuomonės, kad įprastai gamtinių dujų sudėtyje esantis CO_2 buvo išmetamas ne per Klausio procesą, nes CO_2 Klausio cheminėje reakcijoje nedalyvauja ir proceso cheminei reakcijai nereikalingas. *DEHSt* mano, kad tik H_2S buvo žaliava, naudota sieros gamybai, o CO_2 turėtų būti laikomas tik su H_2S „asocijuotomis dujomis“.

17. 2016 m. kovo 10 d. *ExxonMobil* pareiškė ieškinį dėl sprendimo atmesti jos apeliaciją.

18. Savo ieškinyje ji pirmiausia aprašo įrenginio veiklą, primindama, kad jis buvo naudojamas apdirbti gamtinėms dujoms, išgautoms iš telkinių. Taip išgautų gamtinių, vadinamųjų rūgščiųjų, dujų, kai jos tokio pavidalu, sudėtyje yra H_2S , vandens garų, metano (CH_4) ir CO_2 . Įrenginyje šios dujos nusierinamos, tada išdžiovintos perduodamos į dujų tiekimo tinklą. Per nusierinimo procesą nuo gamtinių dujų atskirti H_2S ir CO_2 buvo nukreipiami į Klausio prietaisus, kur H_2S per dviejų etapų egzoterminę reakciją paverstas siera.

19. Per pirmąjį etapą maždaug trečdalis H_2S buvo sudeginamas krosnyje, o per deginimą išgaunamas sieros dioksidas (SO_2). Šioje krosnyje SO_2 jau iš dalies reagavo su H_2S , išgaunant elementinę sierą ir vandenį. Siekiant išlaikyti oksidavimąsi ir optimizuoti procesą, regeneravimo katilu šiluma buvo ištraukiama garų pavidalu. Likęs H_2S katalizės būdu reaguodavo su SO_2 ir buvo išgaunama elementinė siera.

20. Per antrąjį etapą papildoma siera buvo išgaunama per egzoterminę dviejų arba trijų vienas po kito einančių katalizės etapų reakciją. Po šios reakcijos likusių dujų, vadinamųjų Klausio dujų, sudėtyje dar buvo, be kita ko, CO_2 ir sieros junginių pėdsakų. Klausio dujos buvo nukreipiamos į dujų valymo įrenginius, prijungtus prie Klausio prietaisų, iš kurių būdavo pašalinami sieros junginiai ir CO_2 per kaminą išleidžiamas į atmosferą.

21. *ExxonMobil* taip pat reikalauja teisės į nemokamų apyvartinių taršos leidimų suteikimą pagal su procese išsiskiriančiomis šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis susijusią įrenginio technologinio proceso dalį, motyvuodama tuo, kad šis CO_2 buvo išskiriamas naudojant žaliavą, kurios sudėtyje buvo anglies CO_2 pavidalu. *ExxonMobil* mano, kad ne atskirai vertinamas H_2S , bet rūgščiosios dujos buvo žaliava, naudota sieros gamybai. Klausio procese nenaudojant šių dujų, gamtinėse dujose esantis CO_2 nebūtų išmetamas į atmosferą. Be to, CO_2 išgavimas iš rūgščiųjų dujų per šį procesą buvo reikalingas, siekiant iš šių dujų išgauti gryną sierą. Tai, kad CO_2 savaime yra žaliavos sudėtyje ir nedalyvavo anksčiau aprašytoje cheminėje reakcijoje, neturi reikšmės. Be to, minėto CO_2 išmetimo nebūtų buvę galima išvengti nei pakeitus kurą, nei pritaikius veiksmingesnes technologijas.

22. *ExxonMobil* tvirtina, kad tai, jog taikant šilumos santykinę taršos rodiklį nemokami apyvartiniai taršos leidimai buvo suteikti įrenginyje pagamintai išmatuojamai šilumai, kaip šalutiniam proceso cheminės reakcijos poveikiui, nedraudžia suteikti papildomų prašomų apyvartinių taršos leidimų. Nors Sprendime *Borealis ir kt.*⁶ Teisingumo Teismas nusprendė, kad apyvartinių taršos leidimų suteikimui

6 2016 m. rugsėjo 8 d. sprendimas (C-180/15, EU:C:2016:647).

remiantis produkto santykiu taršos rodikliu teikiama pirmenybė, palyginti su trimis alternatyviais skaičiavimo metodais, t. y. leidimų suteikimas remiantis šilumos santykiu taršos rodikliu, kuro santykiu taršos rodikliu ir vykstant procesui išsiskiriančių šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiu kriterijumi, nėra jokios šių trijų alternatyvių skaičiavimo metodų hierarchijos.

23. Galiausiai *ExxonMobil* pažymi, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas ieškinys susijęs su bandomuoju procesu, kuris turėtų leisti išspręsti klausimus, susijusius su nemokamų apyvartinių taršos leidimų suteikimu dėl Klausio procese, kuris taip pat vyksta kituose ieškovės eksploatuojamuose įrenginiuose, išmetamo CO₂.

24. Atsiliepime į ieškinį *DEHSt* pirmą kartą nurodė, kad sieros gamyba nėra veikla, kuriai taikomas įpareigojimas, kylantis iš šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos. Jame ji taip pat pirmą kartą tvirtino, kad įrenginys turėtų būti laikomas „elektros energijos gamybos įrenginiu“, jeigu po 2004 m. gruodžio 31 d. jame buvo pagaminta ir trečiosioms šalims parduota elektros energija, ir kad jame buvo vykdoma tik deginimo veikla, nurodyta TEHG 1 priedo 2 dalies 1–4 punktuose. *DEHSt* laikosi nuomonės, kad dėl įrenginio buvo paprašyta ir jam buvo suteikti elektros energijos gamybos įrenginiams skirti apyvartiniai taršos leidimai, kurių skaičius buvo sumažintas taikant su jais susijusį linijinį koeficientą pagal TEHG 9 straipsnio 6 dalį. Tačiau nemokami apyvartiniai taršos leidimai gali būti suteikti elektros gamintojams tik laikantis Direktyvos 2003/87 10a straipsnyje nustatytų sąlygų.

25. Be to, *DEHSt* dar kartą pakartojo, kad turi būti atsisakyta suteikti nemokamus apyvartinius taršos leidimus remiantis su per procesą išsiskiriančiomis šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis susijusia įrenginio technologinio proceso dalimi, ir ginčijo *ExxonMobil* teiginį, kad nagrinėjamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo nebuvo galima išvengti. Be to, *DEHSt* rėmėsi pakopine faktorių, dėl kurių apyvartiniai taršos leidimai suteikiami remiantis šilumos santykiu taršos rodikliu, kuro santykiu taršos rodikliu ir per procesą išsiskiriančių šiltnamio efektą sukeliančių dujų kriterijumi, hierarchija.

26. Šiomis aplinkybėmis *Verwaltungsgericht Berlin* (Berlyno administracinis teismas) pirmiausia mano, kad sprendimas pagrindinėje byloje priklauso nuo to, ar įrenginys turi būti laikomas elektros energijos gamybos įrenginiu, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punktą. Nors jis mano, kad remiantis šios nuostatos tekstu atsakymas į šį klausimą turėtų būti teigiamas, kartu kelia klausimą, ar toks atsakymas nesuteiktų direktyvai platesnės taikymo apimties nei ta, kurią norėta suteikti atsižvelgiant į šios direktyvos turinį ir tikslą⁷.

27. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pažymi, kad įrenginio pripažinimas elektros energijos gamybos įrenginiu iš esmės lemtų, kad nemokamų apyvartinių taršos leidimų, kuriuos jis gavo, suteikimas yra neteisėtas. Taip būtų dėl to, kad elektros energijos gamybos įrenginiai nemokamus apyvartinius taršos leidimus gali gauti tik Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje ir 4 dalyje numatytais atvejais, tarp kurių nepatenka nagrinėjamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimas. Vis dėlto tas teismas kelia klausimą dėl galimybės apeiti šį apribojimą, remiantis sąvokos „su šilumos santykiu taršos rodikliu susijusi įrenginio technologinio proceso dalis“ apibrėžtimi, pateikta Sprendimo 2011/278 3 straipsnio c punkte, kurioje tokio apribojimo nėra.

28. Galiausiai minėtas teismas siekia išsiaiškinti, ar dėl Klausio procese išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų gali būti suteikti nemokami apyvartiniai taršos leidimai, remiantis „su procese išsiskiriančiomis šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis susijusia įrenginio technologinio proceso dalimi“, kaip tai suprantama pagal minėto sprendimo 3 straipsnio h punktą. Atsižvelgdamas į tai, kad šiame procese išskiriamai šilumai taip pat gali būti suteikti apyvartiniai taršos leidimai taikant šilumos santykinį taršos rodiklį, jis kelia klausimą, ar kuriam nors iš šių dviejų apyvartinių taršos leidimų suteikimo tipų turėtų būti teikiama pirmenybė.

⁷ Žr. šios išvados 59 ir 62–64 punktus.

29. Atsižvelgdamas į šiuos argumentus *Verwaltungsgericht Berlin* (Berlyno administracinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar įrenginys, kuriame gaminamas produktas, kurio gamyba nepatenka į Direktyvos [2003/87] I priede išvardytas veiklos rūšis (šiuo atveju – sieros gamyba) ir kuriame taip pat yra vykdoma veikla, kuriai pagal Direktyvos [2003/87] I priedą yra taikomas įpareigojimas, kylantis iš šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos („Kuro deginimas įrenginiuose, kurių visas nominalus šiluminis našumas didesnis nei 20 MW“), yra elektros energijos gamybos įrenginys, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos [2003/87] 3 straipsnio u punktą, jeigu šio įrenginio antraeiliam įrenginyje taip pat gaminama įrenginiui skirta elektra, o (nedidelė) šios elektros energijos dalis už atlygį yra atiduodama į viešąjį elektros tinklą?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

jeigu pirmajame klausime minėtas įrenginys yra elektros energijos gamybos įrenginys, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos [2003/87] 3 straipsnio u punktą, ar šiam įrenginiui gali būti suteiktas leidimas už šilumą pagal Sprendimą [2011/278] ir tuomet, jeigu šiluma atitinka Sprendimo [2011/278] 3 straipsnio c punkto reikalavimus, tačiau nepatenka į Direktyvos [2003/87] 10a straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje bei 3 ir 4 dalyje numatytas kategorijas – šiluma, gauta deginant dujų atliekas elektros gamybos tikslais, centralizuota šiluma ir didelio naudingumo kogeneracija?

3. Jeigu, atsižvelgiant į atsakymą į pirmuosius du prejudicinius klausimus, ieškovei gali būti suteiktas leidimas įrenginyje gaminamai šilumai:

ar per vadinamąjį Klausio procesą, kai apdorojant gamtines dujas (rūgščių dujų pavidalu) iš dujų mišinio atskiriamas CO₂, į atmosferą išskirtas CO₂ yra tokie išmetamieji teršalai, kurie pagal Sprendimo [2011/278] 3 straipsnio h punkto pirmą sakinį atsiranda per 3 straipsnio h punkto v papunktyje numatytą procesą?

a) Ar pagal Sprendimo [2011/278] 3 straipsnio h punkto pirmą sakinį išmetamas CO₂ gali būti „rezultatas“ proceso, per kurį žaliavoje esantis CO₂ fiziškai atskiriamas iš dujų mišinio ir išleidžiamas į atmosferą, tačiau per šį procesą papildomo anglies dioksido nesusidaro, ar pagal šią normą yra privalomai reikalaujama, kad į atmosferą išleidžiamas CO₂ pirmiausia atsirastų kaip proceso rezultatas?

b) Ar pagal Sprendimo [2011/278] 3 straipsnio h punkto v papunktį yra „naudojama“ anglies turinti žaliava, jeigu per vadinamąjį Klausio procesą natūraliai randamos gamtinės dujos, naudojamos sierai gaminti, išleidžiant gamtinėse dujose esantį anglies dioksidą į atmosferą, kai gamtinėse dujose esantis anglies dioksidas nedalyvauja per procesą vykstančioje cheminėje reakcijoje, ar sąvoka „naudojimas“ reiškia, kad anglis privalo dalyvauti vykstančioje cheminėje reakcijoje arba būti jai būtina?

4. Jeigu į trečiąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

jeigu įrenginys, kuriam yra taikomas įpareigojimas, kylantis iš šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos, atitinka ir su šilumos santykinio taršos rodikliu susijusiai įrenginio technologinio proceso daliai keliamus reikalavimus, ir su procese išsiskiriančiomis šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis susijusiai įrenginio technologinio proceso daliai keliamus reikalavimus, pagal kurią santykinį taršos rodiklį yra nemokamai skiriami apyvartiniai taršos leidimai? Ar pirmenybę turi pagal šilumos santykinį taršos rodiklį skiriami apyvartiniai taršos leidimai, ar pagal procese išsiskiriančių šiltnamio efektą sukeliančių dujų santykinį taršos rodiklį skiriami apyvartiniai taršos leidimai turi pirmenybę prieš kitus santykinius taršos rodiklius todėl, kad jie yra specialūs?“

30. *ExxonMobil*, Vokietijos vyriausybė ir Komisija pateikė Teisingumo Teismui rašytines pastabas ir joms buvo atstovaujama per 2018 m. lapkričio 14 d. teismo posėdį.

IV. Analizė

A. Pirminės pastabos

31. Šiuo prašymu priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo iš esmės prašoma nustatyti, ar tokiam įrenginiui, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, gali būti suteikta nemokamų apyvartinių taršos leidimų pagal Direktyvos 2003/87 10a straipsnį, ir, jeigu taip, tai kiek. Reikšmingos faktinės aplinkybės apibūdinant padėtį dėl šio įrenginio, kuriomis bus grindžiama mano analizė, gali būti apibendrintos, kaip nurodyta toliau.

32. Kaip nurodyta sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateiktoje informacijoje⁸, pagrindinėje byloje nagrinėjamame įrenginyje vykdoma, be kita ko, veikla, kai per Klausos procesą išgaunama siera, H₂S pavidalu esanti rūgščiosiose dujose, gaunamose iš telkinių⁹. Šis procesas pradedamas dalies rūgščiųjų dujų deginimu – prasideda cheminė reakcija, dėl kurios išsiskiria šiluma, kuri vėliau bus naudojama įrenginyje. Antraeilis įrenginys gamina elektros energiją¹⁰. Nors taip pagaminta elektros energija buvo iš esmės naudojama savo poreikiams, nedidelė jos dalis už atlygį buvo perduodama į viešąjį tinklą. Šiuo perdavimu siekta užtikrinti nuolatinį elektros energijos tiekimą įrenginiui. Klausos procese CO₂, kuris natūraliai yra rūgščiųjų dujų sudėtyje, buvo atskiriamas nuo H₂S. Praėjęs per Klausos prietaisus ir valymo įrenginius – kaip matyti iš bylos medžiagos, kurią Teisingumo Teismui pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ir Vokietijos vyriausybės pastabų su sąlyga, kad tai patikrins šis teismas – bei prie jų prijungtus deginimo proceso pabaigos įrenginius, šis CO₂ būdavo išleidžiamas į atmosferą. Klausos procese CO₂ papildomai nebuvo išmetamas.

33. Remiantis „su šilumos santykinio taršos rodikliu susijusia įrenginio technologinio proceso dalimi“, kaip tai suprantama pagal Sprendimo 2011/278 3 straipsnio c punktą, įrenginiui buvo suteikti nemokami apyvartiniai taršos leidimai išmatuojamai šilumai, pagamintai šiame procese¹¹. Tačiau jis negavo papildomų nemokamų apyvartinių taršos leidimų, kurių buvo prašoma remiantis „su procese išsiskiriančiomis šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis susijusia įrenginio technologinio proceso dalimi“, kaip tai suprantama pagal Sprendimo 2011/278 3 straipsnio h punktą. *ExxonMobil* iš esmės mano, kad apyvartinių taršos leidimų skaičiaus, nustatyto remiantis šilumos santykinio taršos rodikliu, nepakanka, kad būtų atsižvelgta į neišvengiamai išmetamą CO₂, patenkantį į rūgščiųjų dujų sudėtį, dėl kurio ji turėtų atsisakyti apyvartinių taršos leidimų¹².

8 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išdėstė tiek *ExxonMobil*, tiek *DEHSt* pateiktus paaiškinimus dėl to, kaip vyksta Klausos procesas (žr. šios išvados 15–20 punktus), tačiau jis pats nenustatė faktinių aplinkybių dėl kiekvieno šio proceso aspekto. Kadangi šie paaiškinimai iš esmės sutampa, mano analizė bus grindžiama šiomis pateiktomis faktinėmis aplinkybėmis. Taip bus su sąlyga, kad jas patikrins šis teismas, kuris yra vienintelis atsakingas už reikšmingų faktinių aplinkybių vertinimą (žr., be kita ko, 2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 98 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

9 Kalbant konkrečiau, Klausos įrenginiuose naudotų rūgščiųjų dujų sudėtyje buvo H₂S ir CO₂, kurie per nusierinimo procesą pašalinami iš gamtinių dujų, kad jos galėtų būti tiekiamos į dujų tinklą. Taigi Klausos procesas leido atsikratyti H₂S – sukeliančių koroziją ir toksišku dujų – ir sukurti komercinę vertę turintį produktą (t. y. elementinę sierą).

10 Remiantis bylos medžiaga, kurią Teisingumo Teismui pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, *ExxonMobil* žodinėmis pastabomis ir Vokietijos vyriausybės rašytinėmis pastabomis, dalis per Klausos procesą pagamintos šilumos buvo naudojama šiai elektros energijai pagaminti.

11 Beje, remiantis „su kuro santykinio taršos rodikliu susijusia įrenginio technologinio proceso dalimi“, kaip tai suprantama pagal Sprendimo 2011/278 3 straipsnio d punktą, įrenginiui suteikti nemokami apyvartiniai taršos leidimai dėl neišmatuojamos šilumos, pagamintos vykdant kitą veiklą nei sieros išgavimas per Klausos procesą.

12 Pagal Direktyvos 2003/87 12 straipsnio 3 dalį įrenginio operatorius, kuriam taikomas įpareigojimas, kylantis iš šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos, kiekvienais metais atsisakytų tokio leidimų skaičiaus, kuris atitiktų bendrą per ankstesnius kalendorinius metus iš to įrenginio išmestą teršalų kiekį.

34. Ieškinys pagrindinėje byloje pateiktas dėl sprendimo, kuriuo *DEHSt* atmetė šį prašymą. Vis dėlto šios atsiliepime į ieškinį pateikti argumentai taip pat kelia abejonių dėl nemokamų apyvartinių taršos leidimų, kuriuos įrenginys gavo, suteikimo teisėtumo.

35. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo pirmuoju ir antruoju klausimais siekia išsiaiškinti, ar atsižvelgiant į tai, kad įrenginio pagaminta elektros energija buvo parduota į viešąjį tinklą, jam neturi būti suteikta jokių nemokamų apyvartinių taršos leidimų. Neigiamo atsakymo atveju teismas pateikia Teisingumo Teismui savo trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus, kad galėtų nustatyti, ar dėl išmetamo CO₂, kuris natūraliai yra sudėtinė rūgščiųjų dujų dalis, gali būti nemokamai suteikti apyvartiniai taršos leidimai, remiantis „su procese išsiskiriančiomis šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis susijusia įrenginio technologinio proceso dalimi“.

36. Kaip paaiškinta Teisingumo Teismui pateiktose rašytinėse ir žodinėse pastabose, ginčo svarba pagrindinėje byloje ir atsakymų į prejudicinius klausimus naudingumas, siekiant išspręsti šį ginčą, pirmiausia priklauso nuo to, ar šioms emisijoms taikoma Direktyva 2003/87.

37. Šiuo klausimu Komisija, per posėdį palaikoma *ExxonMobil*, iš esmės teigia, kad išmetamas CO₂, kuris natūraliai yra rūgščiųjų dujų sudėtyje, nurodytas prašyme dėl papildomų nemokamų apyvartinių taršos leidimų, nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį. Todėl dėl išmetamų teršalų nereikia nei teikti ataskaitų, nei vykdyti monitoringo, nei atsisakyti apyvartinių taršos leidimų, taigi, nemokamų apyvartinių taršos leidimų šiems išmetamiems teršalams suteikimas nepatenka į atitinkamą taikymo sritį. Vis dėlto Vokietijos vyriausybė iš esmės mano, kad atsižvelgiant į tai, jog rūgščiosios dujos buvo naudojamos kaip kuras įrenginio veiklai, visam CO₂, patenkančiam į kuro sudėtį, kuris išleidžiamas šios veiklos pabaigoje, taikoma šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema. Dėl toliau nurodytų priežasčių tas aspektas mane įtikina.

B. Dėl Direktyvos 2003/87 taikymo išmetamam CO₂, natūraliai esančiam rūgščiųjų dujų sudėtyje

38. Remiantis Direktyvos 2003/87 2 straipsnio 1 dalimi, ši direktyva taikoma jos I priede nurodytai veiklai, kurią vykdant išmetamos šiltnamio efektą sukeliančios dujos, ir jos II priede išvardytoms šiltnamio efektą sukeliančioms dujoms, įskaitant CO₂. Minėtos direktyvos I priede, be kita ko, jo 6 punkte, numatyta veikla „[k]uro deginimas įrenginiuose, kurių visas nominalus šiluminis našumas didesnis nei 20 MW“.

39. Šiuo atveju išmetamas CO₂, natūraliai esantis rūgščiųjų dujų, kurias išmeta įrenginys, sudėtyje, į Direktyvos 2003/87 taikymo sritį gali patekti tik tiek, kiek jis išmetamas vykdant šio tipo veiklą. Iš tikrųjų neginčijama, kad įrenginyje nevykdyta jokios kitos šios direktyvos, kurioje neminimas nei sieros išgavimas, nei gamtinių dujų apdorojimas, I priede nurodytos veiklos.

40. Direktyvos 2003/87 I priedo 6 punkte pateikta sąvoka „kuro deginimas“ turi būti aiškinama atsižvelgiant į šios direktyvos 3 straipsnio t punktą. Šioje nuostatoje sąvoka „deginimas“ apibrėžiama kaip „kuro oksidacija, nesvarbu, kaip naudojama šiuo procesu gaminama šilumos, elektros arba mechaninė energija, ir ar vykdoma bet kokia kita su šiuo procesu tiesiogiai susijusi veikla, įskaitant išmetamųjų dujų šlapią valymą“.

41. Manau, kad ši apibrėžtis apima oksidacijos reakciją, per kurią gaunama šiluma ir kuri per Klausio procesą vyko dėl H₂S. Ji taip pat apima iš Klausio prietaisų išeinančių dujų apdorojimo po deginimo procesą, kuriame dalyvavo CO₂, natūraliai esantis rūgščiųjų dujų sudėtyje, kaip aprašyta bylos medžiagoje, kurią Teisingumo Teismui pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ir Vokietijos vyriausybės pastabose.

42. Kadangi CO₂ išmetamas po to, kai pereina per Klausio prietaisus ir, su sąlyga, kad tai patikrins šis teismas, deginimo proceso pabaigos įrenginius, kuriuose vyksta šie procesai, manau, kad teršalai išmetami vykdant deginimo veiklą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/87 I priedo 6 punktą, aiškinamą kartu su jos 3 straipsnio t punktu¹³.

43. Šios išvados nepaneigia, *pirma*, tai, kad minėti procesai turėjo tik antraeilį vaidmenį elektros energijos gamybos atžvilgiu, nes jų pagrindinis tikslas yra išgauti sierą, kuri yra rūgščiųjų dujų sudėtyje, ir išvalyti šias dujas prieš jas išleidžiant į atmosferą.

44. Šiuo klausimu, kaip tai patvirtina parengiamieji darbai prieš priimant Direktyvą 2009/29/EB¹⁴, kuria buvo ištrauktas Direktyvos 2003/87 3 straipsnio t punktas, reikia pažymėti, kad tuo siekta įtvirtinti plačią sąvokos „kuro deginimas“ apibrėžtį. Ši sąvoka turėjo apimti kuro oksidaciją, neatsižvelgiant į jos tikslą – nesvarbu, ar ja būtų siekiama gaminti elektros energiją trečiosioms šalims, ar ji dalyvautų gamybos procese nagrinėjamame įrenginyje¹⁵.

45. Iš Direktyvos 2003/87 I priedo 3 punkto matyti, kad minėtos sąvokos apimtis yra plati – jame pažymėta, kad įrenginiai, kuriuose vyksta deginimo procesas, gali būti, be kita ko, „įvairių tipų katilai, degikliai, turbinos, šildytuvai, kūryklos, atliekų deginimo įrenginiai, kalkių deginimo krosnys, džiovinimo krosnys, krosnys, džiovyklos, varikliai, degalų elementai, cheminio deginimo mazgai, fakelai ir terminio arba katalizinio deginimo įrenginiai“. Kai kuriais iš šių įrenginių, visų pirma fakelais ir kai kuriais deginimo įrenginiais, nesiekama tiekti elektros energijos¹⁶.

46. *Antra*, nagrinėjamos emisijoms negalima netaikyti šios direktyvos, motyvuojant tuo, kad pats į atmosferą išmestas CO₂, kuris jau buvo sudėtinė rūgščiųjų dujų dalis nuo jų išgavimo, nėra išmetamas vykstant oksidacijos reakcijai, kuri pradeda vykstant įrenginio veiklą¹⁷.

47. Iš tikrųjų Direktyvos 2003/87 3 straipsnio t punkte nėra nustatyta, kad sąvoka „kuro deginimas“ susijusi tik su oksidacijos reakcijomis, kurios išskiria šiltnamio efektą sukeliančias dujas, nurodytas šios direktyvos II priede. Atsižvelgiant į šios nuostatos tekstą, pakanka, kad būtų oksiduota kokia nors kuro sudėtinė dalis. Taip pat minėtos direktyvos 2 straipsnio 1 dalyje nėra nustatyta, kad ši direktyva taikoma, jeigu pats išmestas CO₂ išsiskiria vykdant jos I priede nurodytą veiklą. Vykdamas tokią veiklą turi būti *išmetamos* tik šiltnamio efektą sukeliančios dujos, o ne pačios minėtos dujos¹⁸.

13 Neginčijama, kad šiuo atveju toje nuostatoje nustatyta pajėgumų ribinė vertė buvo viršyta.

14 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva, iš dalies keičianti Direktyvą [2003/87], siekiant patobulinti ir išplėsti Bendrijos šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą (OL L 140, 2009, p. 63).

15 Žr. 2008 m. sausio 23 d. *Commission staff working document, accompanying document to the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2003/87/EC so as to improve and extend the ES greenhouse gas emission allowance trading system, Impact assessment*, SEC(2007) 52 (toliau – poveikio analizė) p. 17–23, taip pat p. 160 ir 161. Be to, žr. 2008 m. sausio 23 d. pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos [2003/87], siekiant patobulinti ir išplėsti Bendrijos šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą COM(2008) 16 *final* (toliau – Komisijos pasiūlymas), p. 4. Įterpus sąvoką „kuro deginimas“ apibrėžtį, siekta kodifikuoti aiškinimą, kurį jau buvo siūliusi Komisija savo 2005 m. gruodžio 22 d. komunikate „Papildomos rekomendacijos dėl leidimų paskirstymo planų ES išmetamųjų teršalų prekybos schemos 2008–2012 metų prekybos laikotarpiu“, COM(2005) 703 *final*, 34–36 punktai ir 8 priedas. Šiuo klausimu taip pat žr. 2016 m. liepos 28 d. Sprendimą *Vattenfall Europe Generation* (C-457/15, EU:C:2016:613, 37 punktas).

16 Žr. 2010 m. kovo 18 d. Komisijos „Guidance on interpretation of Annex I of the ES ETS Directive (excl. aviation activities)“, https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/ets/docs/guidance_interpretation_en.pdf, p. 8 ir 9.

17 Be to, reikia priminti, kad per Klausio procesą išskirta šiluma buvo cheminės reakcijos, kuri neišskyrė CO₂, pasekmė. Pasibaigus šiam procesui buvo išleistas tik CO₂, kuris yra rūgščiųjų dujų sudėtyje. Nors šios emisijos neturėtų patekti į direktyvos taikymo sritį dėl to, kad išmestas CO₂ buvo natūraliai rūgščiųjų dujų sudėtyje, jos į ją nepatektų net tuo atveju, jei minėtas procesas būtų pagaminęs šilumos, sunaudojamos įrenginyje.

18 Reikia pažymėti, kad nors kai kuriose Direktyvos 2003/87 2 straipsnio 1 dalies kalbinėse versijose, pavyzdžiui, versijoje prancūzų ir ispanų kalbomis, vartojami žodžiai „veikla, kurią vykdant išmetamos“ arba panašus tekstas, kitose versijose, įskaitant versijas anglų, danų, italų ir nyderlandų kalbomis, vartojami terminai, atitinkantys žodžius „atsirandantis dėl veiklos“. Aiškinimas, kuriuo remiantis Direktyva 2003/87 taikoma išmetamam CO₂, natūraliai esančiam dujinio kuro sudėtyje, kuris išmetamas vykdant kuro deginimo veiklą, yra ne tik suderinamas su visomis kalbinėmis versijomis, bet ji taip pat patvirtina šios direktyvos tikslas. Remiantis jos 1 straipsniu, jis yra „skatin[ti] taup[ū] ir ekonomiškai efektyv[ū] išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos mažinim[ą]“. Minėtos direktyvos 8 konstatuojamojoje dalyje pažymima, kad būtina atsižvelgti į gamybinės veiklos emisijų mažinimo potencialą. Atsižvelgiant į tokį tikslą, kaip pažymėjo Vokietijos vyriausybė, turi būti skatinama naudoti nedidelius išmetamo CO₂ kiekius pasižymintį kurą, nes tai padeda sumažinti išmetamo CO₂ kiekį. Šio principo nepaneigia per posėdį *ExxonMobil* nurodyta aplinkybė, kad vis dar nėra galimybes nuo pat rūgščiųjų dujų, šiuo atveju naudojamų kaip kuras, išgavimo momento žinoti jų sudėtis.

48. Kaip pažymėjo Vokietijos vyriausybė, šis aiškinimas grindžiamas Komisijos reglamento (ES) Nr. 601/2012 dėl išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio stebėsenos ir ataskaitų teikimo pagal <...> Direktyvą [2003/87]¹⁹ 48 straipsnio 1 dalimi. Pagal šią nuostatą išmetamo „būdingojo CO₂“ – kuris šio reglamento 3 straipsnio 40 punkte apibrėžtas kaip „kuro sudedamąja dalimi laikomas CO₂“ – kiekis turi būti įskaičiuojamas į to kuro išmetamųjų teršalų faktorių. Be to, minėto reglamento 48 straipsnio 1 dalyje daroma nuoroda į gamtinėse dujose esantį būdingąjį CO₂.

49. Atsižvelgdama į tai Komisija dokumente „Frequently Asked Questions Regarding Monitoring and Reporting in the ES ETS“²⁰ nurodo, kad su gamtinių dujų apdorojimu susijusioms CO₂ emisijoms taikomas įpareigojimas, kylantis iš šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos, tiek, kiek išmetamas CO₂ yra įtraukiamas į degimo procesą kuriame nors valymo procesų etape. Taigi dėl šių išmetamųjų teršalų, kaip būdingojo CO₂ pagal Reglamento Nr. 601/2012 48 straipsnį, turėtų būti teikiama ataskaita ir vykdomas monitoringas. Šiuo atveju Komisija jame nurodo, pavyzdžiui, Klausio įrenginius²¹. Nors šis dokumentas nėra privalomojo pobūdžio, manau, kad jame pateikta informacija yra kontekstinė, galinti padėti aiškinant Direktyvą 2003/87 ir Reglamentą Nr. 601/2012²².

50. Atsižvelgdamas į šiuos argumentus manau, kad tokie CO₂, natūraliai esančio rūgščiųjų dujų sudėtyje, kuris išskiriamas po Klausio proceso, teršalai, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, yra išmetami vykdam „kuro deginimą“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/87 I priedo 6 punktą, aiškinamą kartu su Direktyvos 2003/87 3 straipsnio t punktu. Todėl šios emisijos patenka į šios direktyvos taikymo sritį, nustatytą jos 2 straipsnio 1 dalyje.

C. Dėl sąvokos „elektros energijos gamybos įrenginys“ (pirmasis klausimas)

51. Savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar įrenginys yra „elektros energijos gamybos įrenginys“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punktą, dėl to, kad vykdydamas savo veiklą „kuro deginimas, kai našumas didesnis nei 20 [megavatų (MW)]“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos I priedo 6 punktą, jis pagamina elektros energiją. Konkrečiau kalbant, šis teismas klausia, ar taip yra tokiomis aplinkybėmis, kai, pirma, įrenginys kartu vykdo produkto gamybą, kuri nepatenka į jokią kitą šiame priede nurodytą veiklą, ir, antra, pagaminta elektra buvo naudojama įrenginio poreikiams tenkinti ir tik nedidelė jos dalis buvo už atlygį perduodama į viešąjį tinklą, prie kurio įrenginys turėjo būti nuolat prijungtas dėl techninių priežasčių.

52. Išanalizavęs Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punkto tekstą ir tikslus, taip pat bendrą šios direktyvos struktūrą ir šios nuostatos priėmimo proceso istoriją²³, siūlysiu Teisingumo Teismui į šį klausimą atsakyti teigiamai.

19 2012 m. birželio 21 d. reglamentas (OL L 181, 2012, p. 30). Dėl degimo procesų, vykstančių dujų apdorojimo terminaluose, stebėsenos metodikos žr. Reglamento Nr. 601/2012 IV priedo 1 punkto B dalies trečią pastraipą.

20 Šio dokumento 2013 m. gruodžio 16 d. versija prieinama interneto adresu: https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/ets/monitoring/docs/faq_mmr_en.pdf (žr. p. 14).

21 Komisija pažymi: „[T]he H₂S enriched gas flow may still contain a significant concentration of CO₂. If this gas flow is also fed into a combustion unit (e.g. CLAUS unit), this CO₂ needs to be monitored and reported as well“.

22 Pagal analogiją žr. 2018 m. sausio 18 d. Sprendimą *INEOS* (C-58/17, EU:C:2018:19, 41 punktą).

23 Dėl aspektų, į kuriuos turi būti atsižvelgta aiškinant Sąjungos teisę, žr., be kita ko, 2018 m. gruodžio 10 d. Sprendimą *Wightman ir kt.* (C-621/18, EU:C:2018:999, 47 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

1. Pažodinis aiškinimas

53. Pagal Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punktą elektros energijos gamybos įrenginio statusas pirmiausia reiškia, kad atitinkamu įrenginiu „2005 m. sausio 1 d. gaminta ar vėliau gaminama trečiosioms šalims parduoti skirta elektros energija“. Antra, šis statusas reiškia, kad šiame įrenginyje daugiau nevykdoma „jokia kita šios direktyvos I priede nurodyta veikla, išskyrus „kuro deginimą“.

54. Aiškinant pažodžiui, pirmajame klausime nurodyta padėtis, susijusi su įrenginiu, kuriame, be deginimo veiklos, vykdoma tik šios direktyvos I priede nenurodyta veikla, iš esmės atitinka Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punkte nustatytą antrąjį kriterijų.

55. Kaip pažymėjo Vokietijos vyriausybė, šis aiškinimas atitinka aiškinimą, kuriuo vadovautasi Komisijos paskelbtame dokumente „Guidance paper to identify electricity generators“ (toliau – rekomendacinis dokumentas dėl elektros energijos gamybos įrenginių nustatymo)²⁴. Jame teigiama, kad įrenginys, kuriame vykdoma ne tik deginimo, bet ir kita veikla, kuri nėra nurodyta šiame priede, atitinka minėtą kriterijų. Taip būtų, net jeigu elektra gaminama paties įrenginio vartojimo poreikiams patenkinti, siekiant vykdyti tokią veiklą. Nors šis dokumentas neprivalomas, jis suteikia informacijos, kuri paaiškina sąvokos „elektros energijos gamybos įrenginys“ reikšmę, atsižvelgiant į bendrą Direktyvos 2003/87 ir Sprendimo 2011/278 struktūrą²⁵.

56. Dėl direktyvos 3 straipsnio u punkte nurodyto pirmojo kriterijaus reikia pažymėti, kad žodžiai „trečiosioms šalims parduoti skirta“ gali, kaip pažymėjo *ExxonMobil*, leisti manyti, kad elektra privalo būti ne paprasčiausiai *parduota trečiosioms šalims*, bet turi būti būtent *gaminama, siekiant ją taip parduoti*. Vis dėlto, neatsižvelgiant į tai, kaip aiškinamas šis aspektas, šioje nuostatoje nėra teksto, iš kurio būtų matyti, kad pardavimas trečiosioms šalims turi būti vienintelis ar bent jau pagrindinis elektros energijos gamybos tikslas. Todėl remiantis šiuo tekstu, kaip tvirtina Vokietijos vyriausybė ir Komisija, šis kriterijus yra įvykdytas, jeigu, kaip ir nagrinėjamu atveju, elektros energija įrenginyje gaminama savo poreikiams patenkinti, kartu planuojant dalį, nors ir nedidelę, šios elektros energijos perduoti į tinklą už atlygį.

57. Tokį aiškinimą taip pat galima matyti rekomendaciniame dokumente dėl elektros energijos gamybos įrenginių nustatymo, kuriame nurodyta, kad Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punkte nenumatytas ribinis dydis, kurį viršijus įrenginys gali būti laikomas elektros energijos gamybos įrenginiu. Remiantis šiuo dokumentu, tokiam statusui įgyti taip pat nekeliama sąlyga, kad elektros energija būtų gaminama, siekiant ją parduoti trečiosioms šalims²⁶.

58. Reikia pridurti, kad šioje nuostatoje nenustatytas reikalavimas dėl elektros energijos gamybos ir taip pagamintos elektros energijos pardavimo tęstinumo. Joje nustatyta aiški taisyklė, kuria remiantis elektros energijos gamybos įrenginiu tampama, jeigu nuo 2005 m. sausio 1 d. įrenginyje pagaminama trečiosioms šalims kada nors parduoti skirta elektros energija, neatsižvelgiant į tai, koks laikui bėgant yra parduotos elektros energijos ir saviems įrenginio poreikiams pagamintos elektros energijos santykis.

24 2010 m. kovo 18 d. dokumentas prieinamas šiuo interneto adresu:

https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/ets/docs/guidance_electricity_generators_en.pdf (žr. p. 4, 8 ir 9 punktus).

25 Pagal analogiją žr. 2018 m. sausio 18 d. Sprendimą *INEOS* (C-58/17, EU:C:2018:19, 41 punktą). Dėl rekomendacinio dokumento dėl elektros energijos gamybos įrenginių nustatymo ir kitų rekomendacinių dokumentų, susijusių su 2013–2020 m. prekybos laikotarpiu, žr., be kita ko, 2011 m. balandžio 14 d. Komisijos „Guidance document n° 1 on the harmonized free allocation methodology for the EU-ETS post 2012“, https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/ets/allowances/docs/gd1_general_guidance_en.pdf, p. 3 ir 4.

26 Rekomendacinis dokumentas dėl elektros energijos gamybos įrenginių nustatymo, p. 4, 10 punktas.

59. Taigi, remiantis Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punkto pažodiniu aiškinimu, toks įrenginys, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, yra elektros energijos gamybos įrenginys. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar, kaip teigia *ExxonMobil*, šis aiškinimas neišplečia elektros energijos gamybos įrenginių grupės, į ją įtraukiant ne tik įrenginius, kuriems teisės aktų leidėjas norėjo suteikti tokį statusą. Taigi minėtas aiškinimas viršytų tai, ko reikia šia nuostata siekiamam tikslui įgyvendinti.

2. Aiškinimas pagal tikslą ir kontekstą

60. Kaip visų pirma matyti iš Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 3 dalies, dėl įrenginio, kaip elektros energijos gamybos įrenginio, statuso jam taikomas principas, kad visi apyvartiniai taršos leidimai parduodami aukcione²⁷. Iš tikrųjų nemokami apyvartiniai taršos leidimai elektros energijos gamybos įrenginiams gali būti suteikti tik tam tikromis aplinkybėmis, kurios tiksliau nustatytos antrajame prejudiciniame klausime²⁸.

61. Šiuo klausimu *ExxonMobil* pagrįstai pažymi, kad iš Direktyvos 2009/29, kuria į Direktyvą 2003/87 buvo įterptas 3 straipsnio u punktas ir 10a straipsnis, 19 konstatuojamosios dalies matyti, kad toks nemokamų apyvartinių taršos leidimų suteikimo apribojimas buvo nustatytas reaguojant į pastebėtą tendenciją, kai „elektros energijos sektoriaus“ įrenginiai sąnaudas, susijusias su apyvartinių taršos leidimų įsigijimu, perkeldavo į elektros energijos kainą. Be to, nemokamų apyvartinių taršos leidimų ekonominę vertę jie įtraukdavo į šias kainas kaip „alternatyviąsias sąnaudas“, taip gaudami „netikėtai didelį pelną“²⁹.

62. *ExxonMobil* teigia, kad dėl to įrenginio, kaip elektros energijos gamybos įrenginio, statusas turi būti vertinamas atsižvelgiant į jo pajėgumus atgauti su CO₂ susijusias išlaidas iš klientų. Pagrindinėje byloje nagrinėjamas įrenginys tokių galimybių neturi. Kartu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas yra linkęs manyti, kad įtraukdamas minėtas nuostatas teisės aktų leidėjas jas siekė taikyti tik įrenginiams, kurie priskiriami prie „klasikinio [elektros energijos] sektoriaus“³⁰, o prie tokio pagrindinėje byloje nagrinėjamas įrenginys nepriskirtinas.

63. Tokiomis aplinkybėmis šis teismas yra linkęs pritarti *ExxonMobil* nuomonei, kad, remiantis Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punkte nurodytu *antruoju kriterijumi*, reikalaujama, kad įrenginyje nebūtų vykdoma jokia kita veikla – nesvarbu, ar ji nurodyta šios direktyvos I priede – išskyrus deginimo veiklą³¹. Sąvoka „elektros energijos gamybos įrenginys“ neapima įrenginių, kurie vykdo ne tik deginimo veiklą, bet ir kitą veiklą, nenumatytą šiame priede – pavyzdžiui, šiuo atveju – išgauna sierą.

64. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl klausimo, ar, kaip teigia *ExxonMobil*, pagal šioje nuostatoje nustatytą *pirmąjį kriterijų* reikia, kad pagaminta elektros energija būtų „daugiausia“ skirta parduoti trečiosioms šalims. Šiuo atveju taip nėra, nes elektros energija buvo gaminama įrenginio poreikiams, o nedidelis kiekis elektros energijos į viešąjį tinklą perduodamas tik dėl techninių priežasčių.

27 Žr. Direktyvos 2009/29 19 konstatuojamąją dalį.

28 Žr. šios išvados 88–98 punktus. Be to, galutinis bendras metinis elektros energijos gamybos įrenginiams suteikiamų apyvartinių taršos leidimų skaičius nustatomas skirtingai nei kitiems įrenginiams suteikiamų leidimų skaičius (žr. Sprendimo 2011/278 10 straipsnio 9 dalį). Šiuo klausimu žr. 2016 m. balandžio 28 d. Sprendimą *Borealis Polyolefine ir kt.* (C-191/14, C-192/14, C-295/14, C-389/14 ir C-391/14–C-393/14, EU:C:2016:311, 71 punktą).

29 Žr. Komisijos pasiūlymą, p. 9. Taip pat žr. 2013 m. spalio 17 d. Sprendimą *Iberdrola ir kt.* (C-566/11, C-567/11, C-580/11, C-591/11, C-620/11 ir C-640/11, EU:C:2013:660, 33–36 ir 40 punktai).

30 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi Sprendimo 2011/278 31 konstatuojamąja dalimi, kurioje minima „elektros energijos sektoriaus“ galimybė „perkelti padidėjusią [CO₂] kainą“.

31 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad Vokietijos teisės nuostatos, kuria Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punktas perkeliamas į nacionalinę teisę, tekstas grindžiamas tokiu aiškinimu (žr. šios išvados 9 punktą).

65. Šiuo klausimu *ExxonMobil* pažymėjo, kad tokiu perdavimu siekiama sinchronizuoti vidinės elektros energijos srovės dažnį ir įtampą su tinklo dažniu ir įtampa. Be tokios sinchronizacijos, pereinant nuo autonomiško veikimo į veikimą tinkle, kurio reikia siekiant užtikrinti nuolatinį elektros energijos tiekimą įrenginiui, keistūsi dažniai ir įtampa ir dėl to būtų patiriama nuostolių. Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateiktas elektros balansas rodo, kad trečiosioms šalims elektros energijos parduodama nedaug.

66. Manau, kad teiginys, jog įrenginiai, trečiosioms šalims pardavę dalį elektros energijos, kurią daugiausia gamino savo poreikiams vykdant Direktyvos 2003/87 I priede nenumatytą veiklą, ne visada gali iš tų šalių susigrąžinti reikšmingą su apyvartiniais taršos leidimais, kuriuos jie turėjo grąžinti, susijusių išlaidų dalį, nėra nepagrįstas. Manau, kad tokia galimybė bent iš dalies priklauso nuo to, kokia dalis elektros energijos tiekama trečiosioms šalims, palyginti su bendru įrenginyje pagaminamos elektros energijos ir šilumos kiekiu. Negalima atmesti galimybės, kad kai kurie iš šių įrenginių didelės dalies savo veiklos išlaidų, susijusių su CO₂, negalėjo perkelti į savo pardavimo kainas, nes trečiosioms šalims parduodamos elektros energijos kiekis yra nedidelis, palyginti su bendru jų pagaminamos elektros energijos ir šilumos kiekiu, ypač tada, kai trečiosioms šalims elektros energija tiekama dėl techninių priežasčių³².

67. Vis dėlto dėl toliau nurodytų priežasčių šie argumentai nepagrindžia aiškinimo, kuriuo būtų nukrypta nuo Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punkto teksto.

68. *Pirma*, kaip pažymėjo Komisija, ši nuostata turi būti vertinama atsižvelgiant į Direktyvos 2003/87 bendrą struktūrą ir tikslą, visų pirma į jos 10a straipsnyje nustatytą nemokamų apyvartinių taršos leidimų suteikimo tvarką.

69. Šiuo klausimu reikia pažymėti, pirma, kad šia tvarka nukrypstama nuo principo, kad apyvartiniai taršos leidimai parduodami aukcione³³, kuri teisės aktų leidėjas laikė „paprasciausia ir ekonomiškai veiksmingiausia sistema“³⁴, atsižvelgiant į tikslą „skatinti taupiai ir ekonomiškai efektyviai mažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kieki“, nurodytą Direktyvos 2003/87 1 straipsnyje. Šis nukrypimas yra tik pereinamojo laikotarpio priemonė, kuria siekiama, kad įmonės neprarastų konkurencingumo, kol laukiama visų apyvartinių taršos leidimų pardavimo aukcione sistemos³⁵. Taigi, nuo 2013 m. suteiktų nemokamų apyvartinių taršos leidimų skaičius kasmet mažėja, siekiant juos panaikinti, kaip buvo numatyta iš pradžių, 2027 metais³⁶. Prisidedant prie šio proceso visi nemokamų apyvartinių taršos leidimų suteikimo apribojimai padeda laipsniškai diegti visų apyvartinių taršos leidimų pardavimo aukcione sistemą, kurios siekia teisės aktų leidėjas. Kaip teigė Komisija, šis argumentas palankus plačiam nuostatų, kuriomis nustatomi apyvartinių taršos leidimų suteikimo apribojimai, įskaitant šios direktyvos 3 straipsnio u punktą, nes jame apibrėžiama sąvoka „elektros energijos gamybos įrenginys“, aiškinimui.

32 Žinoma, tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, techninės priežastys lėmė ne elektros energijos tiekimą už atlygį, bet būtent prisijungimą prie viešojo elektros energijos tinklo. Nėra techninės priežasties, kuri įrenginiui neleistų nagrinėjamą minimalų kiekį elektros energijos nemokamai tiekti į tinklą. Vis dėlto elektros energijos gamybos įrenginio statusas vertinamas atsižvelgiant į nuo 2005 m. sausio 1 d. – keleri metai iki Direktyvos 2009/29 priėmimo – jo pagaminamą elektros energiją, skirtą parduoti trečiosioms šalims. Todėl, kiek tai susiję su atitinkamais įrenginiais, nebuvo galima numatyti, kad bus priimtas šis dokumentas, atsisakant, jeigu būtų manoma, kad tai naudinga, atlygio už trečiosioms šalims tiekiamą elektros energiją, kad būtų gauta daugiau nemokamų apyvartinių taršos leidimų.

33 Žr. Direktyvos 2003/87 10 straipsnio 1 dalį.

34 Žr. Direktyvos 2009/29 15 konstatuojamąją dalį.

35 Žr. 2018 m. balandžio 12 d. Sprendimą *PPC Power* (C-302/17, EU:C:2018:245, 20 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

36 Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 11 dalis. Vis dėlto visų nemokamų apyvartinių taršos leidimų panaikinimo iki 2027 m. principas buvo dar kartą apsvaistytas, Direktyvos (ES) 2018/410 1 straipsnio 14 punkto k papunkčiu ir 15 punktu iš dalies pakeičiant Direktyvos 2003/87 10a ir 10b straipsnius.

70. Antra, elektros energijos gamybos įrenginių grupės nustatymas turi, remiantis Direktyvos 2003/87 10a straipsniu, lemtingą reikšmę apskaičiuojant nemokamai suteikiamus apyvartinius taršos leidimus, kurie suteikiami ne tik prie šios grupės priskirtiniams įrenginiams, bet taip pat kitiems įrenginiams (patogumo sumetimais vadinamiems „pramonės įrenginiais“³⁷). Kaip pažymėjo Vokietijos vyriausybė, tai, kaip nustatoma ši grupė, turi įtakos tam, kaip Komisija apskaičiuoja bendrą visiems sektoriams taikomą pataisos koeficientą, kurio taikymas kiekvienam pramonės įrenginiui suteikiant preliminarų metinį nemokamų apyvartinių taršos leidimų skaičių nulemia galutinį metinį jam suteikiamų leidimų skaičių³⁸. Šis teiginys lemia, kad dar labiau reikia nustatyti aiškias taisykles, leidžiančias pakankamai patikimai ir lengviau nuspėjamai nustatyti įrenginius, atitinkančius Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punkte nustatytą apibrėžtį.

71. Kaip teigė Komisija, jeigu elektros energijos gamybos įrenginio statusą lemtų tai, kad nevykdoma jokia kita veikla, išskyrus elektros energijos gamybą, arba kriterijus, kad pardavimas trečiosioms šalims turėtų būti „pagrindinis tikslas“ gaminant elektros energiją, šio statuso nebūtų galima patikimai patikrinti. Visų pirma, kaip pažymėjo ir Vokietijos vyriausybė, toks aiškinimas keltų painiavą, kai teisės aktų leidėjas nėra iš anksto nustatęs ribinių verčių, leidžiančių atskirti, kas yra pagrindinis, o kas – antraeilis elektros gamybos tikslas, ir taip nustatyti įrenginius, priskirtinus prie „klasikinio [elektros energijos] sektoriaus“³⁹.

72. Antra, Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punkto pažodinis aiškinimas nereiškia, kad nukrypstama nuo pirminės teisės normų, visų pirma bendrojo vienodo požiūrio principo⁴⁰.

73. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir *ExxonMobil* tvirtino, kad, remiantis tokiu aiškinimu, skirtingai būtų vertinami, pirma, įrenginiai, vykdanys deginimo veiklą ir kitą veiklą, nurodytą šios direktyvos I priede, ir, antra, įrenginiai, kurie vykdo ne tik deginimo, bet ir šiame priede nenurodytą veiklą. Manau, kad, priešingai, nei tvirtina *ExxonMobil*, toks skirtingas vertinimas nėra diskriminacija.

74. Manau, kad iš esmės šių dviejų tipų įrenginių padėtis nėra panaši principų, kuriais remiantis nustatoma šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos taikymo tvarka, požiūriu. Kaip pažymėjo Komisija, antro tipo įrenginiams ši sistema taikoma tik dėl teršalų, kurie išmetami vykdam jų deginimo veiklą. Kita vertus, pirmojo tipo įrenginiams ji taikoma dėl visų išmetamų teršalų, neatsižvelgiant į tai, ar jie išmetami vykdam deginimo veiklą.

37 Žr. 2016 m. balandžio 28 d. Sprendimą *Borealis Polyolefine ir kt.* (C-191/14, C-192/14, C-295/14, C-389/14 ir C-391/14–C-393/14, EU:C:2016:311, 70 punktas).

38 Žr. Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 5 dalį ir Sprendimo 2011/278 10 straipsnio 9 dalies pirmą pastraipą. Pagal šio sprendimo 15 straipsnio 3 dalį bendras visiems sektoriams taikomas pataisos koeficientas nustatomas lyginant, pirma, preliminarų bendrą pramonės įrenginiams visoje Sąjungoje suteiktų apyvartinių taršos leidimų skaičių ir, antra, didžiausią metinį nemokamų apyvartinių taršos leidimų, kurie gali būti suteikti šiems įrenginiams, skaičių, apskaičiuotą pagal Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 5 dalį. Šis mechanizmas aprašytas 2016 m. balandžio 28 d. Sprendime *Borealis Polyolefine ir kt.* (C-191/14, C-192/14, C-295/14, C-389/14 ir C-391/14–C-393/14, EU:C:2016:311, 60 ir paskesni punktai).

39 Šios išvados nepaneigia pasiūlymas, pateiktas rekomendaciniame dokumente dėl elektros energijos gamybos įrenginių nustatymo (p. 5, 11 punktas), pagal kurį, siekiant išvengti pernelyg brangių ir sudėtingų tyrimų, valstybė narė turi daryti prielaidą, kad elektros energija neparduodama, jeigu bendras atitinkamo įrenginio sunaudojamos elektros energijos kiekis viršija bendrą metinį jo pagaminamos elektros energijos kiekį. Šiuo pasiūlymu, kuris, be to, nėra privalomas, siekiama ne daugiau, nei sukurti paprastą prielaidą, kuri turi būti paneigta, jeigu nustatyta, kad įrenginys pardavė elektros energiją trečiosioms šalims.

40 Pagal suformuotą jurisprudenciją Sąjungos aktą reikia kiek įmanoma aiškinti taip, kad nebūtų paneigtas jo galiojimas, ir taip, kad jis atitiktų visą pirminę teisę. Žr., be kita ko, 1996 m. rugsėjo 10 d. Sprendimą *Komisija / Vokietija* (C-61/94, EU:C:1996:313, 52 punktas); 2010 m. rugsėjo 16 d. Sprendimą *Chatzi* (C-149/10, EU:C:2010:534, 43 punktas), ir 2016 m. vasario 15 d. Sprendimą *N.* (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, 48 punktas).

75. Šiuo klausimu iš Direktyvos 2009/29 priėmimo parengiamųjų darbų matyti, kad į Direktyvos 2003/87 I priedą įtraukiant kitą nei „kuro deginimo“ veiklą siekta, kad ji būtų taikoma tam tikroms emisijoms, vadinamosioms „proceso metu išsiskiriančioms šiltnamio efektą sukeliančioms dujoms“, kurios išmetamos ne „kuro deginimo“ procese – net ir plačiai apibrėžiant šią sąvoką – bet tam tikruose pramonės procesuose⁴¹. Specifinę jame numatytą veiklą teisės aktų leidėjas nustatė atsižvelgdamas į ją vykdant išsiskiriančias šiltnamio efektą sukeliančias dujas⁴².

76. Bet kuriuo atveju, net darydamas prielaidą, kad tokio įrenginio, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, padėtis yra, vertinant objektyviai, panaši į įrenginio, kuriame vykdoma ne tik deginimo veikla, bet ir Direktyvos 2003/87 I priede numatyta veikla⁴³, manau, kad skirtingas jų vertinimas yra pagrįstas.

77. Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs⁴⁴, kad kurdamas ir pertvarkydamas „sudėtingą sistemą“, kokia ir yra šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema, teisės aktų leidėjas turėjo plačią diskreciją, apimančią politinio, ekonominio ir socialinio pobūdžio pasirinkimus, kur jis turi atlikti sudėtingus vertinimus. Tai daryti jis gali etapais ir, be kita ko, remdamasis įgyta patirtimi. Kaip matyti iš Sprendimo *Arcelor Atlantique ir Lorraine ir kt.*⁴⁵, vis dėlto šis pasirinkimas turėjo būti grindžiamas objektyviais ir siekiamą tikslą atitinkančiais kriterijais, ir juo pasiekti rezultatai negali būti akivaizdžiai mažiau adekvatūs, nei pasiekti kitomis taip pat tinkamomis priemonėmis.

78. Nemokamų apyvartinių taršos leidimų suteikimo elektros energijos gamybos įrenginiams apribojimas būtent ir nustatytas tikslo siekiant etapais – laipsniškai įdiegti visų nemokamų apyvartinių taršos leidimų pardavimo aukcione sistemą. Šiomis aplinkybėmis teisės aktų leidėjas nusprendė, kad elektros energijos gamybos įrenginiams turi būti taikomas principas, kad nuo 2013 m. visi apyvartiniai taršos leidimai parduodami aukcionuose, atsižvelgiant į objektyvų teiginį, kad paprastai su vykdant jų veiklą išskiriamu CO₂ susijusios išlaidos gali būti perkeltos į elektros energijos kainas. Be to, jis nusprendė, kad reikia apibrėžti elektros energijos gamybos įrenginių grupę, pasitelkiant aiškiai nustatytus kriterijus ir atsižvelgiant, be kita ko, į šio apibrėžimo struktūrinę svarbą nemokamų apyvartinių taršos leidimų suteikimo sistemos sąrangai⁴⁶.

41 Žr. Komisijos pasiūlymą, p. 4, ir poveikio analizę, p. 18–23, taip pat p. 160 ir 161. Taip pat žr. 2010 m. kovo 18 d. Komisijos „Guidance on interpretation of Annex I of the ES ETS Directive (excl. aviation activities)“, https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/ets/docs/guidance_interpretation_en.pdf, p. 11.

42 Žr. poveikio analizę, p. 21, taip pat p. 35 ir 36. Teisės aktų leidėjas nemanė, kad Direktyvoje 2003/87 reikia apibrėžti sąvoką „proceso metu išsiskiriančios šiltnamio efektą sukeliančios dujos“, nes ši direktyva taikoma visam išmetamam CO₂, kuris išskiriamas vykdant specifinę jos I priede nurodytą veiklą, nesvarbu, ar jis išskiriamas deginimo procese, ar kituose pramonės procesuose. Kita vertus, Reglamento Nr. 601/2012 3 straipsnio 30 punkte ši sąvoka yra apibrėžta kaip „šiltnamio efektą sukeliančios dujos, kurios yra ne degimo metu išsiskiriančios šiltnamio efektą sukeliančios dujos ir kurios išmetamos vykdant medžiagų reakcijas ar joms vykstant savaime arba šių medžiagų virsmo metu <...>“. Siekiant išvengti bet kokios painiavos dėl šio aspekto, reikia pažymėti, kad sąvoka „proceso metu išsiskiriančios šiltnamio efektą sukeliančios dujos“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 601/2012 3 straipsnio 30 punktą, ir sąvoka „su procese išsiskiriančiomis šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis susijusi įrenginio technologinio proceso dalis“, kaip tai suprantama pagal Sprendimo 2011/278 3 straipsnio h punktą, sutampa tik iš dalies. Didžiąjai daliai „proceso metu išsiskiriančių šiltnamio efektą sukeliančių dujų“ taikomi produkto santykiniai taršos rodikliai, numatyti šio sprendimo I priede, jie taikomi jo 3 straipsnio b punkte apibrėžtoms „su produkto santykiniais taršos rodikliais susijusioms įrenginio technologinio proceso dalims“.

43 Visų pirma pažymėtina, kad mano analizė neturi įtakos klausimui, ar toks išmetamas būdingasis CO₂, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuris išskiriamas vykdant deginimo veiklą, gali būti „proceso metu išsiskiriančiomis šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 601/2012 3 straipsnio 30 punktą, ir būti priskirtas „su procese išsiskiriančiomis šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis susijusiai įrenginio technologinio proceso daliai“, kaip tai suprantama pagal Sprendimo 2011/278 3 straipsnio h punktą. Šis klausimas yra trečiojo ir ketvirtąjo prejudicinių klausimų, kurie šioje išvadoje nenagrinėjami, dalykas.

44 2008 m. gruodžio 16 d. Sprendimas *Arcelor Atlantique ir Lorraine ir kt.* (C-127/07, EU:C:2008:728, 57, 60 ir 61 punktai) ir 2018 m. birželio 21 d. Sprendimas *Lenkija / Parlamentas ir Taryba* (C-5/16, EU:C:2018:483, 112 ir 125 punktai).

45 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas (C-127/07, EU:C:2008:728, 58, 59 ir 63 punktai).

46 Žr. šios išvados 70 punktą.

79. Manau, kad Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punktą aiškinant pažodžiui, negalima daryti išvados, kad siekdamas šių tikslų teisės aktų leidėjas viršijo savo diskreciją, kurią jis turi sąvokos „elektros energijos gamybos įrenginys“ apibrėžimo, kai pasitelkiami šiame punkte nurodyti kriterijai, srityje. Taip yra, nepaisant to, kad nors kai kurie įrenginiai, vertinami atskirai, atitinka šią apibrėžtį, prireikus negali iš klientų susigrąžinti didžiosios dalies su jų veikla susijusiais apyvartiniais taršos leidimais susijusių išlaidų⁴⁷.

80. Tai, kad šis teisės aktų leidėjo pasirinkimas yra proporcingas, rodo ir aplinkybė, jog elektros energijos gamybos įrenginio statusas neatima iš nagrinėjamų įrenginių galimybės gauti nemokamų apyvartinių taršos leidimų, nes jie vis dar gali juos gauti tam tikromis sąlygomis, kuriomis siekiama paskatinti didesnę energijos vartojimą⁴⁸.

81. Be to, nepritariu *ExxonMobil* argumentui, kad jeigu įrenginiai, kurie savo pagrindinės gamybinės veiklos, nenumatytos Direktyvos 2003/87 I priede, poreikiams gamina elektros energiją, kai tai nėra jų pagrindinė veikla, būtų laikomi elektros energijos gamybos įrenginiais, jie būtų diskriminuojami, palyginti su tais, kurie tam reikalingą elektros energiją perka iš trečiųjų šalių. Siekiant paneigti šį argumentą, pakanka konstatuoti, kad įrenginiai, kurie pasigamina savo veiklos, nenumatytos šiame priede, poreikiams reikalingą elektros energiją, vien dėl šios aplinkybės netampa elektros energijos gamybos įrenginiais. Dar reikia, kad dalį šios elektros energijos jie parduotų trečiosioms šalims, o tai yra objektyvus ir nediskriminuojantis kriterijus.

82. *Trečia*, priešingai, nei tvirtina *ExxonMobil*, tokio įrenginio, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, pripažinimas elektros energijos gamybos įrenginiu negali būti paneigtas tariamu prieštaravimu tarp šio kvalifikavimo ir to, kad gamtinių dujų gavybos sektorius įtrauktas į sektorių ir jų pošakių, kuriems būdinga didelė anglies dioksido nutekėjimo rizika, sąrašą⁴⁹, pateiktą Sprendimo 2010/2/ES priede⁵⁰. *ExxonMobil* tvirtina, kad įrenginys nepatenka į elektros energijos sektorių, kuriame, atsižvelgiant į jame esančią galimybę susigrąžinti iš klientų dalį su apyvartiniais taršos leidimais susijusių išlaidų, nėra konkurencijos iškreipimo rizikos, nes taikoma šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema. Sektoriuje, kuriame jis yra, t. y. gamtinių dujų gavybos sektoriuje, priešingai, yra tokių konkurencijos iškreipimų, dėl kurių kyla didelė anglies dioksido nutekėjimo rizika, nes jame nėra galimybės su CO₂ susijusių išlaidų perkelti į jų taikomas kainas.

83. Manau, kad nors iš pirmo žvilgsnio atrodo paradoksalu, kad tas pats įrenginys priskiriamas ir sektoriui, kuriame, manoma, yra galimybė su apyvartiniais taršos leidimais susijusias išlaidas perkelti į savo produktų pardavimo kainas, ir sektoriui, kuriame tokios galimybės tikrai nėra, toks prieštaravimas yra tik tariamas. Iš tikrųjų sektorių ir jų pošakių priskyrimas prie tokių, kuriems būdinga didelė anglies

47 Žr. šios išvados 66 punktą.

48 Žr. šios išvados 88–98 punktus.

49 Sąvoka „anglies dioksido nutekėjimo rizika“ susijusi su veiklos, dėl kurios išskiriama daug šiltnamio efektą sukeliančių dujų, perkėlimo, kurį lemia su šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos taikymu susijusios išlaidos, į trečiąsias šalis, kur tokie apribojimai netaikomi ir dėl to padaugėtų pasauliniu lygmeniu išmetamų teršalų, rizika. Žr. Direktyvos 2009/29 24 ir 25 konstatuojamąsias dalis.

50 2009 m. gruodžio 24 d. Komisijos sprendimas, kuriuo pagal [Direktyvą 2003/87] nustatomas sektorių ir jų pošakių, kuriems būdinga didelė anglies dioksido nutekėjimo rizika, sąrašas (OL L 1, 2010, p. 10). Šio sprendimo priedo 1.4 punkte, kuris taikomas nagrinėjamu laikotarpiu, kaip vienas iš sektorių, kuriems būdinga didelė anglies dioksido nutekėjimo rizika, minimas gamtinių dujų gavybos sektorius, remiantis kodu NACE-4 (4 skaitmenų kodų lygmuo). Sprendimas 2010/2 panaikintas 2014 m. spalio 27 d. Komisijos sprendimu 2014/746/ES, kuriuo pagal [Direktyvą 2003/87] nustatomas 2015–2019 m. laikotarpio sektorių ir jų pošakių, kuriems būdinga didelė anglies dioksido nutekėjimo rizika, sąrašas (OL L 308, 2014, p. 114), kurio priedo 1.1 punkte pakartotas gamtinių dujų gavybos sektorius. Kaip per posėdį teigė *ExxonMobil*, kodas NACE-4, atitinkantis gamtinių dujų gavybą – nagrinėjamų faktinių aplinkybių susiklostymo metu tai buvo 1110, o dabar – 0620, apima dujų nusierinimą. Žr. Eurostato interneto svetainę

<http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm>

TargetUrl=LST_NOM_DTL&StrNom=NACE_REV2&StrLanguageCode=EN&IntPcKey=18495674&StrLayoutCode= ir

<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1965800/1978760/CORRESPONDENCETABLENACEREV.1.1-NACEREV.2.pdf/e8200936-c2f0-4202-8bda-99fbfbfc422b4>.

dioksido nutekėjimo rizika, reiškia, kad turi būti įrodyta, jog tokios galimybės nėra, įvertinus visą su tuo susijusią įrenginiuose vykdomą veiklą⁵¹. Toks klasifikavimas nereiškia, kad nė vienas iš šių įrenginių negali susigrąžinti su jo veiklos vykdymu susijusiais apyvartiniais taršos leidimais susijusių išlaidų net tada, kai jis gamina elektros energiją, kurios bent dalis yra skirta parduoti trečiosioms šalims.

84. Šiomis aplinkybėmis iš Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 12 dalies, aiškinamos kartu su šio straipsnio 1 ir 3 dalimis, matyti, kad sektoriaus arba jo pošakio įtraukimas į Sprendimo 2010/2 priedą nereiškia, kad jame nurodytiems įrenginiams netaikomas principas, kuriuo remiantis pagal minėto straipsnio 1 dalies trečią pastraipą negali būti suteikta apyvartinių taršos leidimų elektros energijos gamybai (išskyrus kai kurias išimtis) – neatsižvelgiant į tai, ar šie įrenginiai turi elektros energijos gamybos įrenginio statusą. Toks sektorių ar jų pošakių įtraukimas taip pat nereiškia, kad įrenginiams, kurie turi šį statusą, netaikomos su tuo susijusios pasekmės pagal to paties straipsnio 3 dalį⁵².

85. Taigi pagal Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 12 dalį įrenginio priklausymo sektoriui arba jo pošakiui, kuriam būdinga didelė anglies dioksido nutekėjimo rizika, pasekmė pagal šį straipsnį suteikiamų apyvartinių taršos leidimų požiūriu yra vienintelė – jo istoriniams veiklos duomenims, į kuriuos turi būti atsižvelgta nustatant preliminarių nemokamų suteikiamų apyvartinių taršos leidimų skaičių, taikomas „nutekėjimo rizikos koeficientas“, kuris leidžia preliminariai suteikti daugiau apyvartinių taršos leidimų⁵³. Toks priklausymas sektoriui ar jo pošakiui nereiškia, kad apskaičiuojant šiuos duomenis reikia įskaiciuoti susijusius su elektros energijos gamyba, kurie į tokį skaičiavimą neturi būti įtraukti pagal šios direktyvos 10a straipsnio 1 dalies trečią pastraipą⁵⁴. Kalbant apie elektros energijos gamybos įrenginius, tai taip pat nereiškia, kad nustatant jų ankstesnio laikotarpio veiklos lygio duomenis į skaičiavimus bus įtraukta daugiau su šilumos gamyba susijusių duomenų, nei numatyta pagal minėtos direktyvos 10a straipsnio 3 dalį⁵⁵.

86. *Ketvirta*, Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punkto priėmimo proceso istorija patvirtina pažodini aiškinimą. Iš tikrųjų iš Direktyvos 2009/29 priėmimo parengiamųjų darbų matyti, kad teisės aktų leidėjas tekstą suformulavo taip, kad sąvoka „elektros energijos gamybos įrenginys“ yra plati, užuot pasirinkęs per teisėkūros procesą Europos Parlamento Pramonės, mokslo tyrimų ir energetikos komiteto siūlytą siauresnės apimties formuluootę. Šis pateikė pakeitimą, kurį nurodė Vokietijos vyriausybė; juo siekiama, kad elektros energijos gamybos įrenginiais būtų laikomi tik įrenginiai, „kuri[e] <...> daugiausia energijos tieki[a] į viešąjį elektros energijos tinklą“⁵⁶. Manau, kad tai, jog toks pasiūlytas pakeitimas nebuvo priimtas, papildomai rodo, kad nuomonė, kurios laikosi *ExxonMobil*, prieštarauja teisės aktų leidėjo ketinimams.

51 Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 14 dalyje nustatyta, kad siekdama nustatyti sektorius ir jų pošakius, kuriems būdinga didelė anglies dioksido nutekėjimo rizika, „Komisija [Sąjungos] lygmeniu įvertina, koku mastu atitinkamas sektorius ar jo pošakis <...> gali perkelti reikalingų apyvartinių taršos leidimų tiesiogines sąnaudas ir įgyvendinus šią direktyvą dėl padidėjusios elektros energijos kainų susidariusias netiesiogines sąnaudas ir produktų kainas, neperleisdamas didelės rinkos dalies ne [Sąjungoje] esantiems įrenginiams, išmetantiems daugiau anglies dioksido“.

52 Žr. šios išvados 88–98 punktus.

53 Šis koeficientas taikomas, kai valstybės narės nustato metinį preliminariai kiekvienam jų teritorijoje įsisteigiamam įrenginiui suteikiamų apyvartinių taršos leidimų skaičių (galutinį suteikiamų apyvartinių taršos leidimų skaičių vėlesniame etape nustato Komisija). Siekiant tai nustatyti, pirmiausia kiekvieno nagrinėjamo įrenginio technologinio proceso dalies ankstesnio laikotarpio veiklos lygis padauginamas iš produkto, šilumos arba kuro santykinio taršos rodiklio arba iš 0,97 koeficiento, jeigu tai yra įrenginio technologinio proceso dalis, susijusi su procese išsiskiriančiomis šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis (žr. Sprendimo 2011/278 10 straipsnio 2 dalį). Taip nustatyta vertė padauginama iš koeficiento, kuris 2013 m. yra 0,8 ir kasmet mažėja, o 2020 m. pasieks 0,3, arba iš koeficiento 1, kai nagrinėjamos įrenginio technologinio proceso dalies veiklos priskirtinos prie sektoriaus, kuriam būdinga didelė anglies dioksido nutekėjimo rizika (žr. Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 11 ir 12 dalis). Galiausiai kiekvienos įrenginio technologinio proceso dalies gautų rezultatų suma yra preliminarius bendras metinis įrenginiui suteikiamų nemokamų apyvartinių taršos leidimų skaičius (žr. Sprendimo 2011/278 10 straipsnio 7 dalį).

54 Sprendimo 2011/278 9 straipsnio 4 ir 5 dalyse nustatyta, kad su šilumos arba kuro santykinio taršos rodikliu susijusių įrenginio technologinio proceso dalių ankstesnio laikotarpio veiklos lygis nustatomas neatsižvelgiant į išmatuojamą šilumą arba kurą, sunaudotus gaminant elektros energiją.

55 Žr. šios išvados 88–98 punktus.

56 Pramonės, mokslo tyrimų ir energetikos komiteto nuomonėje pateiktas pakeitimas Nr. 22, pridėtas prie 2008 m. spalio 15 d. Aplinkos, visuomenės sveikatos ir maisto saugos komiteto pranešimo, Parlamento dokumentas A6-0406/2008, p. 105. Šis pakeitimas motyvuotas taip: „<...> Įmonė, kuri nėra viešasis elektros energijos gamintojas, privalo išlaikyti galimybę valdyti savo nuosavus energetikos fondus, kurie jau investuoti. <...> Turintis autonomiją gamintojas, kaip apibrėžiama 1996 m. gruodžio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 96/92/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių – „fizinis ar juridinis asmuo, gaminantis elektros energiją iš esmės tik savo poreikiams“.

87. Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad sąvoka „elektros energijos gamybos įrenginys“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punktą, apima tokią įrenginį, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuris po 2005 m. sausio 1 d. į viešąjį elektros energijos tinklą pardavė nedidelį kiekį elektros energijos, kurią daugiausia savo produkto gamybos veiklos, nenurodytos šios direktyvos I priede, poreikiams jis pagamino, vykdydamas kuro deginimo veiklą.

D. Dėl elektros energijos gamybos įrenginio statuso reikšmės suteikiant nemokamus apyvartinius taršos leidimus (antrasis klausimas)

88. Antrasis klausimas pateiktas Teisingumo Teismui tuo atveju, jeigu jis, kaip ir siūlau, Direktyvos 2003/87 3 straipsnio u punktą aiškintų taip, kad toks įrenginys, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, laikomas elektros energijos gamybos įrenginiu. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar pagal Sprendimo 2011/278 3 straipsnio c punktą tokiam įrenginiui vis dėlto galėtų būti suteikta nemokamų apyvartinių taršos leidimų šilumai, kurią jis gamina ir naudoja ne elektrai gaminti, bet kitiems tikslams, net ir kitais atvejais, nei numatyti Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje ir 4 dalyje, kurie šiuo atveju nėra reikšmingi.

89. Šiam teismui kilusios abejonės paaiškinamos tuo, kad Sprendimo 2011/278 3 straipsnio c punkte nustatyta sąlyga, kad „su šilumos santykinio taršos rodikliu susijusios įrenginio technologinio proceso dalies“ statusas įgyjamas su sąlyga, kad pagaminta šiluma nėra naudojama elektros energijai gaminti, tačiau nėra bendrai nurodyta, kad tokios „technologinio proceso dalies“ elektros energiją gaminančiame įrenginyje būti negali. Kitaip tariant, nors pagal šią nuostatą draudžiama suteikti nemokamų apyvartinių taršos leidimų šilumai, pagamintai, siekiant *gaminti* elektros energiją, joje nenurodyta, ar šių apyvartinių taršos leidimų negalima suteikti šilumai, kurią elektros energijos *gamybos įrenginiai* pagamino kitais tikslais.

90. Manau, kad remiantis Direktyvos 2003/87 10a straipsnio ir Sprendimo 2011/278 3 straipsnio c punkto pažodiniu, sisteminiu ir teleologiniu aiškinimu į antrąjį klausimą reikia atsakyti neigiamai.

91. Šiuo klausimu reikia pažymėti, pirma, kad, remiantis Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 1 dalies trečia pastraipa, elektros energijos *gamybai* nesuteikiami nemokami apyvartiniai taršos leidimai, išskyrus atvejus, kai ji pagaminama iš dujų atliekų. Šiuo atveju *ExxonMobil* netvirtina, kad turi teisę į nemokamų apyvartinių taršos leidimų suteikimą įrenginyje gaminamai elektros energijai.

92. Be to, antra, šios direktyvos 10a straipsnio 3 dalyje nustatyta taisyklė, kuria remiantis apyvartiniai taršos leidimai nesuteikiami elektros energijos *gamybos įrenginiams* kitais nei šio straipsnio 4 ir 8 dalyse numatytais atvejais⁵⁷. Minėto straipsnio 4 dalyje reglamentuojama šilumos arba šalčio gamyba, skirta centrinio šildymo paslaugoms arba pagaminta pasitelkus didelio naudingumo termofikaciją⁵⁸.

93. Teisingumo Teismas jau yra konstatavęs, kad Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 4 dalyje nukrypstama nuo šio straipsnio 3 dalyje nustatytos principinės taisyklės, pagal kurią elektros energijos gamybos įrenginiams nemokami apyvartiniai taršos leidimai nesuteikiami⁵⁹. Tokiems nemokami apyvartiniai taršos leidimai iš esmės nesuteikiami dėl jų išmetamų teršalų, kurie išsiskiria ne tik jiems

⁵⁷ Pagal Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 1 dalies trečią pastraipą ir 3 dalį nemokamus apyvartinius taršos leidimus taip pat galima suteikti šios direktyvos 10c straipsnyje numatytais atvejais. Pagal šią nuostatą valstybėms narėms tam tikrais atvejais leidžiama apyvartinius taršos leidimus suteikti elektros energijos modernizavimo projektams. Kaip pažymėjo Komisija, Vokietija nėra viena iš šalių, kurioms galima naudotis šia išimtimi. Žr. 2017 m. vasario 1 d. Komisijos ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Europos anglies dioksido rinkos veikimo, COM(2017) 48 *final*, p. 17.

⁵⁸ Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 8 dalis susijusi su kai kurių CO₂ surinkimo ir geologinio saugojimo projektų bei novatoriškų atsinaujinančių energijos šaltinių technologijų demonstravimo projektų skatinimu.

⁵⁹ 2016 m. balandžio 28 d. Sprendimas *Borealis Polyolefine ir kt.* (C-191/14, C-192/14, C-295/14, C-389/14 ir C-391/14–C-393/14, EU:C:2016:311, 66 punktas).

gaminant elektros energiją, bet ir, priešingai, nei teigia *ExxonMobil* ir Vokietijos vyriausybė, jiems gaminant šilumą, jei tokia veikla vykdoma. Tik šios direktyvos 10a straipsnio 4 ir 8 dalyse nurodyti atvejai gali pateisinti nemokamų apyvartinių taršos leidimų suteikimą elektros energijos gamybos įrenginių gaminamai šilumai.

94. Aiškinant priešingai, Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 3 dalis taptų neveiksminga, nes nemokamus apyvartinius taršos leidimus elektros energijos gamybai – neatsižvelgiant į tai, ar ją gaminantis įrenginys yra elektros energijos gamybos įrenginys – jau atsisakyta suteikti pagal šios direktyvos 10a straipsnio 1 dalies trečią pastraipą.

95. Mano siūlomas aiškinimas atitinka šio straipsnio 3 dalimi siekiamą tikslą – įtvirtinti principą, kad nuo 2013 m. visi apyvartiniai taršos leidimai elektros energijos gamybos įrenginiams parduodami aukcionuose. Kaip nurodyta šioje išvadoje, atsižvelgiant į tai, kad šį principą siekiama laipsniškai pritaikyti kitiems įrenginiams, manau, kad platus nuostatų, kuriomis ribojamos nemokamų apyvartinių taršos leidimų suteikimo galimybės, aiškinimas yra pagrįstas⁶⁰.

96. Be to, reikia priminti, kad teisės aktų leidėjui buvo suteikta plati diskrecija šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos kūrimo srityje⁶¹. Manau, kad jis jos neviršijo, kai nusprendė šį principą pritaikyti, pirma, tik elektros energijos gamybos įrenginiams, nes jie nustatomi remiantis objektyviais ir siekiamą tikslą atitinkančiais kriterijais. Naudodamasis diskrecija teisės aktų leidėjas, siekdamas išvengti konkurencijos su kitais šilumos gamintojais iškraipymų⁶², užtikrino, kad tam tikromis sąlygomis, kuriomis siekiama paskatinti siekti didesnio energijos vartojimo efektyvumo, elektros energijos gamybos įrenginiams bus suteikta galimybė gauti nemokamų apyvartinių taršos leidimų šilumai, kurią jie pagamina⁶³.

97. Toks Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 3 dalies aiškinimas negali būti paneigtas remiantis Sprendimo 2011/278 3 straipsnio c punktu. Kaip teigė Komisija, atsižvelgiant į teisės normų hierarchiją tarp įgyvendinimo priemonės – šio sprendimo – ir įgaliojimų nuostatų, nurodytų šios direktyvos 10a straipsnyje⁶⁴, šio sprendimo 3 straipsnio c punktas turi būti aiškinamas, jei įmanoma, laikantis minėtos direktyvos 10a straipsnio 3 dalies⁶⁵.

98. Toks Sąjungos teisę atitinkantis aiškinimas reiškia, kad remiantis Sprendimo 2011/278 3 straipsnio c punktu įrenginyje, kuris laikomas elektros energijos gamybos įrenginiu, šiltnamio efektą sukeliančias dujas priskirti su šilumos santykinio taršos rodikliu susijusiai įrenginio technologinio proceso daliai ir suteikti atitinkamus nemokamus apyvartinius taršos leidimus galima tik tuo atveju, jeigu tokius leidimus galima suteikti pagal Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 3 dalį, t. y. tik vieninteliais šio straipsnio 4 ir 8 dalyse numatytais atvejais⁶⁶.

99. Atsižvelgiant į tai, kaip siūlau atsakyti į pirmąjį ir antrąjį klausimus, nereikia atsakyti į trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus, kuriuos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė tuo atveju, jeigu, remiantis Teisingumo Teismo atsakymais į pirmąjį ir antrąjį klausimus, įrenginiui gali būti suteikta nemokamų apyvartinių taršos leidimų jo gaminamai šilumai.

60 Žr. šios išvados 69 punktą.

61 Žr. šios išvados 76 punktą.

62 Direktyvos 2009/29 19 konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad „[e]lektros energijos gamybos įrenginiams nemokami apyvartiniai taršos leidimai gali būti suteikiami centriniam šildymui ir aušinimui bei šilumos ir šaltio gamybai pasitelkus didelio naudingumo termofikaciją <...>, jei nemokami leidimai suteikiami tokią šilumą gaminantiems įrenginiams kituose sektoriuose, kad nebūtų iškraipoma konkurencija“.

63 Žr. Komisijos pasiūlymą, p. 9 ir 27. Taip pat žr. Direktyvos 2004/8 1 straipsnį ir 1 bei 5 konstatuojamąsias dalis.

64 Šiuo klausimu žr. 2018 m. vasario 28 d. Sprendimą *Trinseo Deutschland* (C-577/16, EU:C:2018:127, 68 punktas) ir 2018 m. gegužės 17 d. Sprendimą *Evonik Degussa* (C-229/17, EU:C:2018:323, 29 punktas).

65 Šiuo klausimu žr. 1993 m. birželio 24 d. Sprendimą *Dr Tretter* (C-90/92, EU:C:1993:264, 11 punktas); 2002 m. vasario 26 d. Sprendimą *Komisija / Boehringer* (C-32/00 P, EU:C:2002:119, 53 punktas), ir 2012 m. liepos 19 d. Sprendimą *Pie Optiek* (C-376/11, EU:C:2012:502, 34 punktas).

66 Nepažeidžiant Direktyvos 2003/87 10c straipsnio (žr. šios išvados 57 išnašą).

E. Dėl sprendimo, kuris bus priimtas, padarinių ribojimo laiko atžvilgiu

100. Jeigu Teisingumo Teismas atsakys į antrąjį klausimą taip, kaip siūlau, *ExxonMobil* jo prašo apriboti sprendimo, kuris bus priimtas, padarinius laiko atžvilgiu.

101. Remiantis suformuota jurisprudencija, sprendimo, kuriame Teisingumo Teismas prejudicinėje byloje aiškina Sąjungos teisės nuostatą, veikimo laiko atžvilgiu apribojimas yra išimtinė priemonė, kuri taikoma tuomet, kai tenkinami du esminiai kriterijai, t. y. suinteresuotųjų asmenų sąžiningumas ir didelių sunkumų rizika⁶⁷. Tokią sprendimo galimybę Teisingumo Teismas taikė „tik ypatingomis aplinkybėmis, būtent kai egzistavo sunkių ekonominių pasekmių atsiradimo rizika, ypač kylanti dėl didelio sąžiningai ir remiantis teisės nuostatomis, kurios laikytos teisėtai galiojančiomis, sukurtų teisinių santykių skaičiaus, ir paaiškėjo, jog asmenys ir nacionalinės valdžios institucijos buvo paskatintos elgtis [Sąjungos teisės] neatitinkančiu būdu dėl objektyvaus ir didelio neaiškumo, susijusio su [Sąjungos teisės] nuostatų turiniu, prie kurio galbūt prisidėjo ir kitų valstybių narių ar Komisijos elgesys“⁶⁸.

102. Šiuo atveju *ExxonMobil* nepateikė jokios konkrečios informacijos, kuri galėtų įrodyti, jog šie kriterijai tenkinami.

103. Pirma, dėl sunkių ekonominių pasekmių atsiradimo rizikos egzistavimo ji tik teigė, kad Vokietijos valdžios institucijos nuo 2013 m. suteikė daug nemokamų apyvartinių taršos leidimų gausybei įrenginių, gaminančių elektros energiją, kad pagamintų šilumą. Ji išsamiai nenurodė šių įrenginių ir žalingų padarinių, kurių patirtų, jeigu Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 3 dalis būtų aiškinama taip, kaip siūloma šioje išvadoje.

104. Antra, manau, kad toks aiškinimas pakankamai aiškiai kildinamas iš šios nuostatos ir Sprendimo 2011/278 3 straipsnio c punkto, aiškinamo atsižvelgiant į minėtą nuostatą, formuluotės. Be to, *ExxonMobil* remiasi tik skirtingais Vokietijos valdžios institucijų aiškinimais, tačiau nenurodo, kaip Komisijos ir kitų valstybių narių elgesys būtų prisidėjęs prie Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 3 dalies taikymo srities objektyvaus ir didelio neaiškumo. Šiomis aplinkybėmis tokio pobūdžio neaiškumas negalėjo paskatinti sąžiningo elgesio, kuris prieštarautų Sąjungos teisei.

105. Taigi siūlau atmesti prašymą apriboti sprendimo, kuris bus priimtas, padarinius laiko atžvilgiu.

V. Išvada

106. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Verwaltungsgericht Berlin* (Berlyno administracinis teismas, Vokietija) pateiktus pirmąjį ir antrąjį prejudicinius klausimus:

1. 2003 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/87/EB, nustatančios šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos leidimų sistemą Bendrijoje ir iš dalies keičiančios Tarybos direktyvą 96/61/EB, iš dalies pakeistos 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/29/EB, 3 straipsnio u punktas turi būti aiškinamas taip, kad įrenginys, vykdamas „kuro deginim[o] įrenginiuose, kurių visas nominalus šiluminis našumas didesnis nei 20 [megavatų (MW)]“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/87 I priedo 6 punktą, veiklą ir kartu produkto gamybos veiklą, kuri nepatenka į jokią kitą šiame priede nurodytą veiklą, yra „elektros energijos

67 Žr., be kita ko, 2017 m. spalio 19 d. Sprendimą *Paper Consult* (C-101/16, EU:C:2017:775, 65 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

68 Žr. be kita ko, 2001 m. rugšėjo 20 d. Sprendimą *Grzelczyk* (C-184/99, EU:C:2001:458, 53 punktas) ir 2017 m. spalio 19 d. Sprendimą *Paper Consult* (C-101/16, EU:C:2017:775, 66 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

gamybos įrenginys“, jeigu 2005 m. sausio 1 d. arba vėliau šiame įrenginyje buvo pagaminta elektra, daugiausiai skirta naudoti savo poreikiams, kurios dalis buvo perduodama į viešąjį elektros tinklą už atlygį.

2. Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 3 dalis ir 2011 m. balandžio 27 d. Komisijos sprendimo 2011/278/ES, kuriuo nustatomos suderinto nemokamo apyvartinių taršos leidimų suteikimo pagal [Direktyvos 2003/87] 10a straipsnį pereinamojo laikotarpio Sąjungos taisyklės, 3 straipsnio c punktas turi būti aiškinami taip, kad įrenginiui, kuris yra „elektros energijos gamybos įrenginys“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 3 straipsnio u punktą, nemokami šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartiniai taršos leidimai jame gaminamai šilumai gali būti suteikti tik minėtos direktyvos 10a straipsnio 4 ir 8 dalyse nustatytais atvejais, nedarant poveikio tos pačios direktyvos 10c straipsnio taikymui.